YARIMAY

No. 49

15 Krş. 15 Şubat 1937

KIZILAYCI DOKTOR GENERAL ALİ

Yazan : Abdurrahman Adil Eren

1901 de Büyükadanın iki kutbu var idi. Yani iki büyük adamı vardı. Bu adamların büyüklükleri beyliklerinde, paşalıklarında; yani rütbelerinde değildi. Bu adamların büyülükkleri; cazibe kuvvetlerinde idi. Her ikisi de dilleriyle, güzel ve tatlı sözleriyle, güler yüzleriyle halkı kendilerine cezb ve celb ederlerki. Bunlardan biri: göz hekimi doktor Esat paşa, diğeri de: doktor miralay Sakızlı Ali bey idi.

Bilmem nedendir? tıbbiyelilerin.. ve hususîle asker tıbbiyelilerin her birinde, bir şairlik hassası vardır. Şiiri severler ve güzel de şiir yazarlar. Doktor Cenap Şahabettin, doktor filezof Rıza Tevfik, doktor Hüseyin Suat, doktor Abdullah Cevdet... edebiyatta ün almış şairlerimizdendir. Hele Rıza Tevfik «Sehli mümtenî» olarak şiir yazmakta, Osmanlı edebiyatında birinci sayılır. 1902 de bütün Büyükada doktorlarını, mabeyin kâtiplerini sigaya çekmek üzre yazıp; «İdarei mahsusa»nın Aydın vapurunda, ve bir akşam seferinde okuduğu «Mesnevî», yazılır şiirlerden değildir.

***

1901 kışlarında ve cuma günlerinde doktor Esat paşadan, doktor miralay Ali beye; doktor miralay Ali beyden, doktor Rıza Tevfiğe; doktor Rıza Tevfikten - söz ebesi - Salâh Cimcoza koşmak, tatlı tatlı söhbetlerini dinlemek, Büyükadalıların biricik zevk ve safası idi. Çünkü Abdülhamit devrinde biricik eğlence, biricik zevk ve neşe, bir iki samimî ahbabın.. emin ve namuslu ahbabın.. jurnalcılık etmemiş ve etmiyecek bir iki dostun bir araya gelmesi, bir arada dertleşmesi; ve bir parça da edebiyat yapması idi. 1902, 1903 te kalbinden çok muztarip olan doktor Sakızılı miralay Ali bey de, Büyükadada yerleşmiş, cami civarında tek katlı bir ev satın almıştı. Bir cuma günü tatlı sözlerini dinlemeğe gittim: ve bana henüz yazdığı bir kıt'ayı okudu. Kıt'a şu idi:

Kalbi mecruha haber verme sakın yaresini;
Koyuver çırpına dursun, arasın çaresini!
Bozma gel hasta ile hastalığın aresini,
Belki Allah yaratır yaresinin çaresini.

Kıt'a yeni ve terü taze idi. Bir doktor arkadaşı ziyaretine gelmiş, kalbini dinlemiş, kalbinin fena vaziyetini kendisine anlatmış; hastayı müteessir etmişti.

Bu kıt'a, bir askerin kalp nevhaları idi; yine bir gemici asker tarafından, « Uşak » faslında bestelendi. Ahbap mahfellerinde, musiki sevenler arasında okunur oldu. Benim de en son bulunduğum bir dostlar saz meclisinde yine söylendi. Lezzet ve zevk ile dinledik. Kim derdi ki o meclis, edip ve nezih doktor General Ali Çalımlının dost ve akranına son yadigârı olacak.

—Bay avukat! size vasiyetnamemi tanzim etmeniz için müracaat ediyorum.
— Bu işler için aldığımız ücreti biliyor musunuz sayın bayan?
— Acaba ne kadar alıyorsunuz sayın üstad?
— Yalnız yüz lira!
— Peki ama... Benim varislerime kalacak bütün varlığım o kadar değil ki....

— Sinema kapısındaki kalabalığı görüyor musun? Mutlaka yaman bir film olacak!...
— Cidden öyle...
— Herkesin çocuklarıyla gittiğine bakılırsa herhalde Shirley oynıyor!..
— Ne münasebet'.. Küçüklerin değil, genç çocukların bile görmemeleri icap eden açık saçık bir filim!..

— Sevgilim!.. Kardan sonra güneş, insanın ruhuna nekadar inşirah veriyor!.. Bu ne güzellik.. bu ne sonsuz beyazlık!...
— Öyle sevgilim!.. Bu karlı tabiat karşısında güneşin ılık sıcaklığı damarlarıma...
— Evet, evet damarlarımıza adeta gençlik aşılıyor değil mi?.. Zaman olur ki hayali cihan değer!...

— Zeynep anne!.. Elinde odunluk, erken erken nereye gidiyorsun?..
— Sus kız!.. Yavaş konuş, bayan duymasın!..
— Bayanla bay duyacak gibi değiller.. Hava Kurumu balosundan sabahın altısında geldiler.
— Benimki kapıdadır. Zavallıya, soğuktan donmaması için biraz odun, biraz şarap ve bir parça da öteberi götürüyorum.

— Köylü dayı!.. Bu çiftliğin hudutlarını en güzel sen bilirsin diye duyduk?
— Bilirdim ama!.. Unuttum! Affedersiniz; siz malsahibinin nesi oluyorsunuz?..
— Biz topraksız köylüye toprak dağıtan Cumhuriyet memurlarıyız.
— Oğlum! Çiftliğin anası 500 dönümdü, büyüdü.. büyüdü on bin dönüm oldu; ötesini anlarsınız ya?..

RESİMLİ AY № 12 ÇIKTI

Gayet şık bir kapak içinde 100 sayfa 150 resim

Zengin Münderiçatından Bazıları : İnkılâbımız arasında Türk kadını meselesi (Semavî Nazan); Erkek aldatır (Mükerrem Kâmil Su); İskenderun ve Antakya (Abdurrahman Adil Eren); Pullu zarflar (Cahit Uçuk); Hırsız kaptan (Sabih Alaçam); Lubisanın güzleri (Muazzez Kaptanoğlu); Bir genç kızın ilk aşkı (İlhan Siyami Tanar) Dişi örümcek (Ragıp Şevkinin güzel bir romanı); Türkiyede yankesicilik ve yankesiciler (eski bir Türk polisinin hatıratından); Turgut Reisin mezarı, Viktor Hugo ve hurafeler; Balıklar - kadınlar ve böceklere dair; Korkusuz kaptana zeyil; Yeni harplerde göklerde çarpışmalar; Mari Antuvanetin idamı; Antalya; Spor, Sinema, Mizah, v. s.....

Hayatta Muvaffak Olmak İçin Takip Edeceğiniz Yol

Lise ve Üniversite tahsili görenler, bugün, okul görmemişlere nisbetle yüzde seksen fazlasıyla hayatta muvaffak oluyorlar

Okul sıralarında gizlenen ne büyük dehalar vardır. Fakat, sınıflarında birinci olanların her zaman hayatta muvaffak olacaklarını sanmak herzaman doğru olamaz.

Bu sözümüzden sınıfta çalışanların meyus ve nevmit olmaları icabetmediği gibi, tembellerin de cesaret bulmaları pek yanlış olur.

Meseleyi yalnız bir zaviyeden tetkik edenler aldanırlar. Okulda takdir ettikleri bir talebenin, hayattaki seyrini takibeden öğretmenler bilirler ki, hayatta muvaffak olanlar, hiç te okuldaki muvaffakıyetlerile mütenasib bir surette ilerilememişlerdir.

Ancak bu durumdan, okulun hayat için lâzım olmadığı kanaatına varmak, bizim istihdaf ettiğimiz gaye ile taban tabana zıt bir neticeye vasıl olmak olur. Biz, bilâkis okulun hayatta günden güne mühim bir rol oynadığına ve tahsil görmemişlerin, görmüşlerden ziyade muvaffakıyetsizliğe mahkûm olduklarına kaniiz.

Hayat günden güne daha karışık, daha güç bir şekil alıyor. Hayat mücadelesinde muvaffak olabilmek için lâzım olan silâhların en kuvvetlisi ilim olmuştur. Bugün hayatta ihtisas kadar kuvvetli hâkim olan birşey yoktur. Herkes mensup olduğu şubede ihtisas sahibi olmaz, mesleğinin bütün inceliklerini, bütün teferruatile bilmezse, bilenler karşısında tutunamaz. Nihayet mutavassıt bir hayat adamı olarak kalmağa mahkûm olur.

Talebesinin okuldan sonraki hayatını takibeden bir Amerikan Üniversite direktörü, hayatta okumuşlarla okumamışların muvaffakıyetleri arasında yaptığı bir tetkikte şu neticeye varmıştır.

1 — Tahsilsiz kimseler hayata 14 yaşında atılıyor ve 30 yaşında azami istihsal kabiliyetine vasıl oluyorlar. Bunların otuz yaşlarında kazandıkları para, vasatî surette ayda yüz liradır. Bu gibiler 14 yaş ile 60 yaş arasında « 45.000 » lira kazanıyorlar.

2 — Lise tahsili görenler, hayata 18 yaşında atılıyor ve yedi senede tahsilsiz bir adamın ancak otuz yaşında yani 16 senede kazandığını kazanabiliyorlar. 40 yaşında mahiye varidatları vasati « 200 » liraya baliğ oluyur. Lise tahsili görmüş bir adamın 60 yaşına kadar kazandığı para mikdarı "78.000" liradır, yani tahsilsiz adamdan 33 bin lira fazladır.

3 — Üniversite mezunları, hayata 22 yaşında atılıyor ve 28 yaşında, lise mezununun 40 yaşında kazandığı kadar para kazanıyor. Üniveriste mezununun 60 yaşına kadar olan kazanç miktarı "150.000„ liradır. Yani lise mezununun iki misli, tahsilsiz bir adamın üç mislidir.

Bu istatistiğe göre mektebe sarfedilen zaman ve para, onu fazlasile iade etmektedir. Lisede geçen her saat hayatta insan için beş lira, Üniveristede geçen her senenin hayattaki kıymeti en aşağı on liradır.

Binaenaleyh tahsilin hayatta oynadığı rol mühimdir. Mektepte okuyanlar, bugünkü hayatın istilzam ettigi umumî malûmatı, düşünme kabiliyetini haiz olmak itibarile cahillere faiktirler.

Fakat herkes lise veya Üniveriste tahsili göremez. Türkiyede Üniveriste tahsili görmüş kimseler pek mahduttur. Tam tahsil görmeyenler bu noksanlarını kendileri telâfi ederek mekteplilere yetişmek imkânına maliktirler. Hattâ mektep görmüş olmak kâfi değildir. Mektebte başlıyan malûmatınızı sonradan mütalea ile tezyit etmezseniz, günden güne okuduklarınızı unutur, nihayet tahsil görmemiş bir adamla aynı seviyede olursunuz.

İlim ve fen her sahada yeni terakkilere sahne oluyor, hergünkü terakkiyi takibedebilmek için, muntazam okumak, hayatla beraber ilerliyerek geride kalmamak lâzımdır.

❖

Kendinizi hayatta muvaffak olmak için kâfi derecede mücehhez görüyor musunuz? Hiç kendi kendinizi imtihan edib bu liyakatinizi muayene ettiniz mi? Size kendi kendinizi imtihan edebilecek bir takım sualler tertip ettik, bu sualleri evvelâ kendi nefsinize, sonra da tanıdıklarınıza tatbik ediniz. Bu imtihandan muvaffakıyetle çıkarsanız hayata hazırlanmış; fakat bu suallerin cevabını veremiyorsanız, hayatta bir mektepli ile yanyana yürüyemiyecek bir vaziyettesiniz demektir.

BİRİNCİ İMTİHAN

Tarihten Ne Biliyorsunuz?

Eski Türk Sümer ve Eti, Mısır, Roma, ve Yunan medeniyetlerinin nasıl doğub nasıl battıkları hakkında bir fikriniz var mı? Hatusas, büyük İskender, Neron, Ramses, Konstantin,

Attilâ, Timur, Fatih, Şarlman, Napoleon kimdir, bilir misiniz? Türklerin Rumeliye hangi tarihte ve kimin zamanında geçtiklerini hatırlar mısınız? Zeyyadın oğlu Tarıkı; Salâhaddini Eyyubîyi tanır mısınız? Haçlılar muharebeleri niçin oldu, bilir misiniz? Büyük Sinan şaheserleri hangileridir?

Eğer bu suallere cevab verebiliyorsanız, 10 numarayı hakettiniz demektir.

Dilimizi Biliyor musunuz?

Dil hakkındaki malûmatınızın derecesi nedir? Dürüst Türkçe yazabilir misiniz? Yoksa gerek konuşmanız, gerek yazılarınız bazı kelimelerin tekrarından ibaret midir? Bilginize yeni öz Türkçe kelimeler ilâvesine çalışıyor musunuz? Okurken veya dinlerken tanımadığınız bir kelimeye tesadüf ederseniz, lûgata bakıb onu öğrenmeğe merakınız var mıdır?

Gramer kaidelerini bilir misiniz ve bilerek kullanıyor musunuz?

Eğer bu suallere cevab verebiliyorsanız, yine 10 numara alabilirsiniz?

Coğrafyadan Ne Biliyorsunuz?

Gün ile gecenin, yazla kışın neden ve nasıl olduğunu biliyor musunuz? Med ve cezrin sebebi hakkında bir fikriniz var mı? Kafanızdan Kızıl denizin, Macellan boğazının, Sumatranın, Ağrının, Adakalenin, Karakurumun nerelerde bulunduğunu tayin edebilir misiniz? Çay, kahve, lâstik nereden çıkar?

En çok kömür çıkaran memleket hangisidir? En çok buğday nerede hasıl olur? Türkiyenin ve Rusyanın nufusu nedir?

Bu suallere tam cevab verebiliyorsanız, on numara alabilirsiniz?

Edebiyat

Divan, Tanzimat, Servetifünûn, Fecriati ediblerinin meşhur olanlarından ikişer isim sayabilir misiniz? Bu şairlerin birer eserini söyliyebilir misiniz? Kitabları hakkında bir mübahaseye iştirak edebilir misiniz? Şiir okur musunuz? Enaz beş hikâyecimizin hikâye ve romanlarını okudunuz mu?

Bu suallere cevab verebiliyorsanız on numara hakkınızdır.

Tahsilsiz bir kimse nihayet mütevassıt bir hayat adamı olarak kalmağa mahkûmdur.

Biyoloji

Kışın su borularının niçin patladığını bilir misiniz? Senei kebise neye derler? Tuzdan soğuk su nasıl çıkar, bilir misiniz? (Tekâmül) kanununun ifade ettiği manayı bilir misiniz? Ses mi daha sür'atle yürür, ziya mı? Elektriği telsizle nasıl naklederler? Güneş, küremizden kaç defa büyüktür? Semada kaç kilometre irtifaa kadar hava vardır?

Siyasiyat

Demokrasi ile Cumhuriyet arasındak fark nedir? Türkiye Teşkilâtı esasiye kanunu ile diğer esasî kanunlar arasında mevcut esaslı farkları biliyor musunuz? Vekâletlerin isimlerini sayabiliyor musunuz? Vilâyetinizin meb'uslarını isimlerile sayabilir misiniz? Kanun nasıl yapılır? Reisicumhur nasıl intihab olunur? Belediye reisleri seçilir mi? tayin mi olunur?

Eğer bu suallere muvafık cevab verebiliyorsanız, kendinize 10 numara veriniz.

İktisat

Arz ve taleb kanunu nedir? Neden Türkiyede işçi ücretleri Avrupadaki işçi ücretlerine nisbetle azdır? İktisadda milliyetçilik, himayecilik ne demektir.? Bizim iktisadî siyasetimiz nedir? Serbest ticaret ne demektir? Memlekete hariçten getirilen eşyadan ne nisbette gümrük alınır? Hangi eşya hükümetin inhisarındadır? Sosyalizm ne demektir? Bir banka nasıl kâr eder?

Bu suallere cevab verebiliyorsanız kendinize 10 numara veriniz.

Fen Bilgisi

Buharla hareket eden ilk makineyi kim icat etti? Telgrafı, telefonu, dikiş makinesini, telsiz telgrafı, gramofonu, tayyareyi, balonu, denizaltı gemisini kimlerin icatettiğini söyliyebilir misiniz?

Bu suallere cevab verebiliyorsanız kendinize 10 numara veriniz.

Genel Bilgiler

Bu suallere cevab verebiliyor musunuz?

Pancardan şeker nasıl yapılır? Anonim şirketle kooperatif şirket arasındaki fark nedir? Gökteki büyük yıldızları sayabilir misiniz? Hürmet makamında kimlere şapka çıkarmak lâzımdır? Kan nasıl vücudumuzda dolaşır,

Buraya kadar sorduğumuz sualler, herkesin bilmesi lâzımgelen genel bilgileri hulâsa eder. Bir şubede ihtisas sahibi olmak istiyen kimse, bu

— Arkası 28 inci sayfada —

GÖNÜL DÜĞÜMÜ

★★

Plâjın en güzel kızı idi o...

Parlak siyah saçlı, ateş dudaklı, iri kara gözlü, ince vücutlu bir kız,.

Kahkahası su akışı gibi cana yakın, bakışları gönül sürükleyici, canlı, hareketli vücudü çok çekici.

Bir dalda durmayan, beş dakika şarkı söylmeden olamıyan, yüzen, koşan otomobil kullanan asrın kızı...

İlk gördüğüm gün gözleri içimi altüst etti. Bu gözler; gülmeden bir yere bakarken beni yirmi yıl geriye götürüyor; uyuyan, kül bağlıyan gönül yaramı karıştırıyordu. Fakat gülmeğe başlayınca küçüle küçüle kaybolan bu kara gözlerden, yalnız birer ışık damlası parlıyor, insanı eski rüyalardan uzaklaştırıyordu.

Otelin geniş tarasasında kitap okurken, gazete karıştırırken gözlerimi sık sık ona çeviriyor... bu ince genç kız başının gönüllerde tutuşturduğu aleve, başlarda bıraktığı rüzgâra gülümsiyerek bakıyordum.

Sabahları kumsala güzel bir pijama, iri köpeği ile gelir, biraz sonra mavi mayosu ile dalgaları kucaklardı.

Ne çok da arkadaşı vardı, Kız ve erkek.. Öyle çılgın şeylerdi ki.. Suları köpüklendirerek şakalaşırlar, atlarlar, yüzerler, dalarlar, çıkarlar, kumlara gömülürler, yine güzel vücutlarını denizin kollarına bırakırlardı. Onları böyle uzaktan, heyecansız seyredebilmek, artık bende ihtiyarlığın başladığına alâmetti.

◆

Yazan:

Mükerrem Kâmil Su

◆

Bundan okadar da acı duymuyordum. İçimde, koşa koşa dik bir yokuş çıkmış da kesilmiş insanların hali vardı.

Yirmi yıl önce bir kız sevmiştim.

Güzel, şen, alımlı, cana yakın bir kız.. Köşk komşumuzdu.

Onunla bir bahar ve bir yaz uzaktan sevişerek ne temiz yaşamıştık. Harbiyenin son sınıfında idim. Çıkınca Nerime ile evlenecek, Anadoluda yuva kuracaktık. Ona açılmamıştım. Fakat yüzüne bakarken kızaran renginden, titreyerek örtülen göz kapaklarından herşeyi anlıyordum.

Diplomamı aldığım gün omuzumda parıldayan apuletlere, taşlara çarptıkça tatlı bir ses çıkaran parlak kılıcıma gülümsiyerek Nerimeye koştum.

Ona, bir asker ilânıaşkı hazırlamıştım.

Yani çok iş, az söz..

Ellerine sarılarak: "Karım ol Nerime„ diyecektim.

O, bu söze güvenerek benim olmağa söz verecekti.

Nerime ellerini avuçlarımdan çabucak çekti. Biraz bozuk bir sesle:

— Teşekkür ederim Bay Adnan!.. Fakat buna imkân yok! çok zarif, güzel bir gençsiniz. Lâkin! hayatta pürüssüz yaşamak için bunlar kâfi değil, değil mi?

Nerime, dili dolaşarak bunları söylerken içimde derin bir acı baş kaldırdı.

Fakat damarlarımdaki, disiplini demir gibi sağlam bir mektebin verdiği kan kuvveti yardım etti. Önünde bir asker selâmı ile dimdik durduktan sonra, hızla geri döndüm.

Benim için Nerime ölmüştü.

Günlerce kaşlarım çatık, rengim soluk, hiçbir şeyden tat almıyarak dolaştım. Çok geçmeden Nerimenin zengin bir adamla evleneceği evde söylenmeğe başladı.

İçimden: "Hayat bir aşk izdivacı yapmakla geçmez, küçük Bayan; dedim. Sendelemeden yürümek için bol para lâzım!„

Omuzumda pırıl pırıl yanan apuletlere, elimin altında gülümseyen kılıcıma baktım. Onlar bana dilsiz bir teselli oldular.

Evlenmemeğe, kadın yarası alan kalbime bir daha kadın ateşi düşürmemeğe söz vermiştim.

Anadoluyu dolaştığım ve Sakaryada savaştığım zamanlarda, gönül sızımın dindiğini sezdiğim saatler çok oldu.

Fakat sonra. Dumlupınarda göğsümü sakatlıyan kurşun.. ve tekaüt edilişim..

Bu, bana, Nerimenin geri dönen, yolunu değiştiren aşkından daha acı geldi.

Elbiselerimi, yaşlı gözlerle kaldıran annemin dizlerine başımı dayadım. Ve ömrümde ilk defa yakan, ölüm aratan bir ıstırap içinde ağladım.

Artık benim için herşey bitmişti.

Bir zamanlar gençlik rüyasından uyanırken; gönül düğümünü bu meslek ateşi uyutan genç zabit can vermişti.

Günün birinde, İspanyada ölen babamdan, mühim bir servet denecek kadar mirasa konduğumu bildiren noter mektubu geldi.

Annemi çok genç yaşında bırakıp giden, çocuğunu ancak bir defa gören du macera düşkünü adama karşı daima içimde kin beslemiştim.

Zavallı annem.

Bütün emellerini başına bağladığı biricik oğlundan beklediği şeylerin pek çoğuna kavuşmamıştı.

Onun sönük bakışlarında, kendisine ihtiyarlık yıllarını şenlikle geçireceği küçük torunlar veremediğim için, daima bir gizli sitem sezerdim.

İşte Suadiyenin plâj gazinosunda gördüğüm bu kız; beni böylece yirmi yıl arkaya çekti, götürdü. Gençliğimin iyi ve kötü hatıraları, tanıdığım birkaç kadın gölgesi.. ve sevdiğimi sandığım bir genç kız.. kafamda canlandı, söndü.

Bu küçük kıza bakarken: "Nerime ile evlenseydim şimdi böyle bir kızımız olacaktı„ demekten kendimi alamadım.

Evet, bu kız benim olsaydı..

O zaman seyahatle, okumakla, avla ve hiçbir şeyle oyalanmıyan hırçın ruhum böyle mi olurdu?.

❖

Güzel bir gençle dansederken saçlarını bağladığı incecik tül kaydı, dizlerime uçtu.

Tatlı, ılık, fakat ne çiçeğine ait olduğu anlaşılmayan bir koku iliklerime işledi.

Tülü alırken gülümsedi. Bu gülüşle onunla ahbablığımız başlamış oldu.

Bir akşam:

— Dikkat ettim. Siz hiç dansetmiyorsunuz, dedi.

— Dansetmesini bilmem ki kızım.

— A... Doğru mu söylüyorsunuz?

— Tabiî doğru. Ben eski zaman adamıyım.

O, su sesini andıran kahkahası ile güldü, güldü. Sonra sol gözünü kırparak çapkın bir kol hareketi ile uzaklaştı.

Bir sabah da:

— Siz yüzmüyorsunuz. Denize girmedikten sonra plâjda kalmak neye yarar? dedi.

— Denizi uzaktan görüyorum ya kızım.

— Bu yetişiyor mu size?

— Tabiî yetişiyor.

— Sizin çok az şeyle avunan bir kalbiniz var.

— İhtiyarlık böyledir kızım.

Yine sağ kaşı beyaz alnının üstünde yükseldi. Yine sol gözü çapkın çapkın açıldı, kapandı.

— Size ihtiyar denmez ki!..

Diye bir kahkaha atarak uzaklaştı, gitti.

Adı Perrandı.

Kendi gibi uçucu, ele avuca sığmaz birşey..

Onu nasıl, nasıl sevmeğe başlamıştım. Bir gün elinden tutarak anneme götürmek: "Bak! sana torununu getirdim anne„ demek istiyordum.

— Nasıl güzel mi?.

— . . . .

Parlak siyah saçlı ateş dudaklı, iri kara gözlü, ince vücutlu bir kız....

— Ya! anne.. Senden gizli bir çocuğun olmuştu. Sana sürpriz yapmak için tam on sekiz yıl bekledim.

Evet, Perranı çocuğum gibi seviyordum. Günden güne o da bana alışmıştı, sokuluyordu.

Yaz, artık daha güler yüzlü geçmeğe başlamıştı. Bir gün kayığa binerken yüzüme uzun uzun baktı. Gözlerinde çapkın bir ışık vardı, koşarak yanıma geldi. Küçük ayaklarının ucunda yükselerek kulağıma yavaş bir sesle :

— Zabit olsaydınız sinizle evlenirdim.. dedi. Ve bunu söylemesiyle rüzgâr gibi yanımdan savrulup gitmesi bir oldu.

Bir gece çok tatlı bir ay ışığı vardı. Uzun kır yollarına daldım. Bilmem ne kadar sonra küçük bir el kolumdan çekti.

— A, Perran sen misin!

— Korktunuz mu bay Adnan?

— Hayır. Fakat şaşırdım. Sen buralarda ne arıyorsun?

— Peşinize takılmıştım bay Adnan.

— Eski zamanda da, biz kızların arkasından koşardık, küçük Bayn!...

— Siz de niçin hep eski şeyleri karıştırmak istersiniz? Eskiye bağlılığınız nereden geliyor anlamıyorum.

—Bak yüzüme Perran. Oradan hoyrat yılların eli nasıl gelmiş, geçmiş? Hele şu beyaz saçlarıma bak.

— Bütün bunlar sizin fevkalâde alımlı ve güzel bir adam oluşunuza engel değildir bay Adnan.

— Sen çok yaramaz şeysin Perran, baba yerinde bir adamla böyle şakalaşılır mı?

— Siz de çok katı kalplisiniz bay Adnan. Böyle ışıklı bir gecede, ağaçlar arasında başka şeylerin lâfı olur mu?

— Anlaşıldı Perran, yarın plâjda, kahkahanın birini bırakıp binini yakalayarak, arkadaşlarına anlatılacak bir mevzu arıyorsun.

— Beni kırıyorsunuz bay Adnan.

Birden yine yanımdan kanatlanmış gibi kaçtı, uzaklaştı.

Perran benden ne istiyordu, ne isteyebilirdi?

Ah onun düşünürken, dalarken yüzüme deydikçe eski yaramı karıştıran kara gözleri.. Onlardan uzak kalmak korkusu içimi altüst etmese bu otelde acaba bir gün daha kalır mıyım?.

Onu tam bir hafta görmedim.

Plâj sanki boşalmıştı. Bütün ses, kahkaha, şenlik, dans, müzik, ay ışığı.. ve herşey o imiş gibi birden boşalmıştı.

Bu küçük kız çocuğunu geri dönmez bir kuvvetle sevdiğimi anlamıştım. Bunu anlamakta ve bu sevgiye kanat

— Arkası 32 inci sayafada —

WAGNER'in TRİSTAN ve İZOLT'u

19 uncu asırda yaşıyan meşhur Alman bestekârlarından Wagner 1854 senesinde İsviçrede iken, çok samimî arkadaşı List'e yazdığı bir mektupta, bütün hayatını kemiden bir ıstırapdan, tahakkuk edememiş bir arzudan bahsediyordu.

" Biliyorsun ki, ben hiç sevmedim. Evlendim fakat sevmeden!.. Tesadüfler karşıma sevemiyeceğim tipte bir kadın çıkardı. Bütün hayatımda, sevenlere, sevilenlere gıpta ettim. Aşk benim için ancak bir rüya oldu. Uyanıkken görülen, şuurla, hisle süsletilen bir rüya... Ben, mesud bir aşktan doğan saadeti hakikatte hiç tatmadığım için, adeta takdis ettiğim bu rüyama, baştan sonuna kadar aşkla dolu bir abide ithaf edeceğim. Pek yakında sana dinleteceğimi çok umduğum bu abide, (Tristan ve İzolt) isminde büyük bir opera olacaktır.„

Ve hakikaten, üç sene sonra: Tristan ve İzolt operasını yazmağa başlamıştı. Fakat bu en güzel, en lirik eserini, List'e yazdığından bambaşka bir ilhamın tesiri altında; hayalden, rüyadan değil, hakikatten kuvvet alarak besteliyordu.

Wagner artık isediği gibi sevmiş ve sevilmişti. Tristan ve İzolt faciası: tatmin edilememiş bir arzuya rekzedilmiş bir abide değil, öldürücü bir aşkın ebediyete geçmesini temin eden bir eser olacaktı.

Wagner, hayatının çok buhranlı, sıkıntılı bir zamanında, Vezendok isminde bir tüccardan himaye görmüş, onun köşkünde kira vermden oturmuştu.

Bu tüccarın zeki ve safdil ruhlu bir karısı vardı. Wagner'in karısı ne kadar kaba ruhlu, ev işlerinden başka birşeyden anlamıyan bir kadınsa; Matilt Vezendok ta o derece hassas ve sanata düşkündü. Oldukça güzel şiirleri vardı. Bunların bazılarını Wagner bestelemiştir. (Träume - Rüya) ismindeki şiir, Tristan ve İzolt'ün ikinci perdesindeki aşk şarkılarının en güzelidir.

Opera 1857 senesinde yazılmıştı... Fakat ancak 1865 de Münihde saray tiyatrosunda sahneye konabildi. Eski bir efsaneye dair olan bu mevzu ile, Wagnerden önce ve sonra gelen birçok muharrir ve musikişinaslar da meşgul olmuşlardır. Wagner o senelerde Alman mitolojisini tetkik etmeğe merak sarmıştı. Efsanelerin arasında bu hikâyeyi çok beğenerek bestelemeğe karar vermiş; ve bu meşhur operayı vücude getirmişti. Operada daimi bir yas ve ümitsizlik havası eser. Wagner ile Matilt biribirlerini sevdiklerini hissettikleri vakit; bu müşkül vaziyetten, şerkeflerine halel getirmeden sıyrılabilmek için, biricik çareyi kaçmakta bulmuşlar. Derhal biribirlerinden, bir daha hiç görmemek üzere uzaklaşmışlardı.

Wagner, kendisine o kadar iyilik eden bir adamın karısını ayartmağı büyük bir vicdansızlık telâkki ettiği gibi; doğuşdan hissiz ve sanata karşı lâkayt olmaktan başka bir kusuru olmıyan karısına, ihanet etmeği de kabul edemiyordu. Uzaktan sevmek, ıstıraplı da olsa, Wagner'i tatmin ediyordu.

Bu sırada kıral da gelir... bu büyük aşka hürmet ederek iki genci birleştirmeğe gelmiştir.. Fakat iki ceset.. ...

Tristan ve İzolt

PERDE I

Geniş yelkenlerini rüzgârın önüne katarak dalgaları aşmağa çalışan, Ortaçağ tipinde bir geminin güvertesinde, yelken direklerine yaslanarak, gözlerile artık büsbütün kaybolarak ufuktaki sislere karışan İrlanda sahillerini arayan gemicilerin; özlem şarkıları, deniz rüzgârlarının uğultularına karışıyor.

İngilterede, Cornwall kıralı Marke, İrlandalı bir prensin kızı olan İzoltu kendisine gelin getirmek için, en sadık adamlarından Tristan'ı, bu gemi ile yollamıştır. Tristan da bu emri yerine getirerek, genç kızı kırala götürmek üzere bu gemiye bindiriyor.

İzolt, keder içindedir. Herkes, sakin bir denizle seyahat etmeleri için dua ederken, o denize, rüzgâra; gemiyi parçalaması için yalvarır.

Neden?

Bunu kendi ağzından dinliyelim:

— Bir sene evveldi. Birgün Tristan, ağır yaralı olarak bizim sarayımızın kapısına geldi. Harpta düşmanını öldürmüş, kendisi de ağır yaralanmıştı. Biz onu evimize aldık.. yaralarını sardık.. gün-

◆

Yazan :
İLHAN S. TANAR

◆

lerce kendi elimle ilâçlarını, yiyeceğini verdim. Bir gün anladım ki Tristanın öldürdüğü düşman, benim nişanlımdı. O zaman, içimde öyle bir kin, öyle bir intikam arzusu kabardı ki.. Ondan intikam almak ne kolaydı.Hastaydı, evimde yatıyordu.. bir zehir vermem, yanlış ilâç vermem kâfiydi. Fakat ben, onu daha ıstıraplı öldürmek istiyordum.Nişanlım nasıl kıvranarak öldüyse, o da kıvransın, o da inlesin, çırpınsın, diyordum. En keskin hançerimle boğazını kesmek üzere elimi kaldırdım.

Birden gözlerimiz karşılaştı.

Hançeri kaldıran elim yanıma sarktı.

Ne olmuştu, bilmiyorum?!.. fakat, o günden sonra onun iyileşmesi için daha fazla uğraşmağa başladım. O, iyileşti ve gitti.

İşte şimdi, onunla ikinci defa karşılaşıyorum.. fakat o, aşkıma mukabele edecek yerde, beni akılsız ve ihtiyar bir kırala gelin götürüyor.

Kaç defa yanıma gelmesi için haber yolladım.

. . . .

Gelmedi.

Bu yasla İzolt, ölmekten başka bir çare bulamaz.. fakat, yalnız değil: Tristrnla beraber ölecekler.

İzolt, memleketinden ayrılırken yanına birçok sihirli ilâçlar almıştır. Bunların arasından İzolt siyah bir şişe seçer.

— Tam benim aradığım sihirli su.. ölüm suyu. diye mırıldanarak, o mayii bir şişe şarabın içine karıştırır. Sonra tekrar Tristana haber yollıyarak, muhakkak gelmesini rica eder.

Tristan gelince, İzolt aralarında bir kan davası olduğundan bahseder.

Tristan kılıcını uzatarak, düşünmeden göğsünü açar :

— Evet, hakkınız var, işte göğsüm açık. Vurun.

İzolt güler...

Zehirli şarabdan her ikisi de içerler. Fakat netice: İzoltun umduğu gibi ölüm değildi. Çünkü sadık nedimesi, zehirli şarabı dökerek yerine, içine aşk suyundan karıştırdığı bir şarabı vermiştir. Bu şaraptan içen Tristan ve İzolt, biribirlerinin kollarına atılarak aşklarını itiraf ederler.

PERDE : II

Cornwall kıralının sarayında, İzolt'un yatak odasının penceresinin önünde çiçekli bir bahçe.. yıldızlı, ılık bir yaz gecesi. Kıral avlanmağa gitmiştir. Uzaktan boru sesleri gelir. Artık kıraliçe olan İzolt, nedimesine, pencerenin önüdde yanan meşaleyi söndürmesini söyler. Bu, Tristanın beklediği bir işarettir. Meşale sönünce Tristan bahçeye gelecektir. İzolt'un nedimesi, bir baskına uğrayacaklarından korkar :

— Kıraliçem, bu gece Tristanla konuşmayın.. korkuyorum.. zannediyorum ki bu gece avı, bir tuzaktan başka birşey değildir. Kıral ve arkadaşları şu ağaçların arasından çıkıverecekler gibi geliyor bana...

İzolt bu sözlere kulak asacak halde değildi. Âşk onda her korkuyu, ihtiyatı, sabrı mahvetmiştir.

Tristanı çağırır ve ağaçların altında âşklarını terennüm ederler. [Bu düet operanın en güzel parçasıdır. Wagnerin bu faciada anlatmak istediği felsefenin anahtarı bu parçadadır].

Tam bu esnada kıral ve maiyeti birdenbire ortaya çıkarlar. Müthiş bir çarpışma olur. Tristan ağır yaralanarak düşer.

PERDE : III

Tristan çok ağır yaralı olmasına rağmen, hemen İngiltereden sürülmüş, Fransa sahillerine bırakılmıştır. Eski bir şatonun ıssız bahçesinde yarı ölüm halinde yatmaktadır. Yanan gözlerini denize dikerek, beyhude yere bir gemi, bir yelken arar.

Acaba gelecek mi? İzolt'a sadık bir arkadaşı ile haber yolladı, nerede olduğunu bildirdi :

— Gelir.. gelir muhakkak!.. Hiç kabil mi gelmesin? İzolt geliree, yine bir zamanlarki gibi, yaralarına merhemler sürer, onu iyi eder. Sanki o ne için ölmemişti.. şimdi bu ıstırabı, bu kalp acılığını çekmek için mi?

Ateş.. ateş.. Tristanın sözleri artık hezeyandan başka birşey değildir..

— Ah neden bu kadar güzelsin?. İzolt, neden gelmiyorsun?

Nihayet ufukta bir gemi belirir ve bayrağı beyazdır. Yani İzolt'un geldiğini işaret ediyor.

Fakat Tristan, bu kadar heyecana tahammül edecek vaziyette değildir. Gemiyi görünce ateşi büsbütün çoğalır. Bir sinir buhranına kapılarak yaralarını saran bezleri, pamukları çekip koparır. Her bir yaradan oluk gibi kanlar boşanır :

— İzolt geliyor, benim yaralarımı o saracak.

. . . .

Halbuki İzolt gelinceye kadar bütün kanı akıp gider ve İzolt geldiği zaman, ömrü, ancak bir kelime söylemeğe yeter:

— İzolt.... diye inler ve can verir. İzolt de Tristanın cesedi üzerinde ölür.

Bu sırada kıral da maiyeti ile beraber gelir. Bu büyük aşka hürmet ederek iki genci birleştirmeğe gelmiştir. Fakat iki cesetlerle karşılaşır.

Sevgilileri ayni mezara gömerler. Ertesi günü mezarın üstünde : yabani bir gül ile bir sarmaşık belirir. Bu iki nebat biribirlerine, ayrılmaları kabil olmıyacak bir surette sarılmışlar.

HATAY İÇİN

Cevfik Abdurrahman Tanyolaç

Biz,
ne cüceyiz, ne deviz.
Biz,
müstemlekelikten kurtuluş savaşını
ilk açanlardanız.
Ve ulusların hüriyyetine
saldırışlan kaçanlardanız.
Gözümüz yok !
ne Yemen'de, ne Çin'de;
varlığı arıyoruz ulusumuzun içinde.
Toprağımızı,
ırmağımızı,
öz dilimizi,
benliğimizi istiyoruz.
«Boyunduruğu kıranlar,
İnsanlığa inananlar
ölmez;
gömülmez» diyoruz.
Şimdi söyliyoruz,
gürlemesini biliriz;
ne sağnakız, ne de seliz.
Yıllarca çekmekteyiz
kardeşlerin sılasını.
Ve yıllarca dinlemekteyiz
Torosların yasını..
Antakyada kırılan bilek,
bileğimizdir.
İskenderun'un dilegi,
dileğimizdir.

Gözümüz yok, ne Çin'de, ne Yemen'de,
Yüreğimiz yanıyor, bu sılanın özleminde.
Derisi sosyalist,
Kanı emperyalist Fransa !
Önüne, ardına ve tarihe bakınsa!
İşte Antep.. işte Maraş !
Ve işte bütün bir dünya karşısında
kazanılan savaş.
Biliyoruz:
topunuz, tankınız çoktur!
Herşeyi yaratan inanç sizde yoktur.
Ulusların sırtından yaşamayı öğrenenler;
Entrikanın çeşit ağını örenler,
Artık bir inkılâbın çocukları değildir.
Dinleyen yok, Lotinin, Farerin masalını;
Artık anlamışız bu işin zihirini, balını.
Biz,
insanlığı biliriz,
ve şimdilik insanlık istiyor;
ulusumuz için de.
Satılık bir tay
değil Hatay !.
Ne kırık bir yaydır,
Ne bölüştürülecek bir paydır Hatay.
Yok gözümüz ne Yemen'de
ne Çin'de..

Ne Yaptımsa Mahmu

Yazan:
KANDEMİR

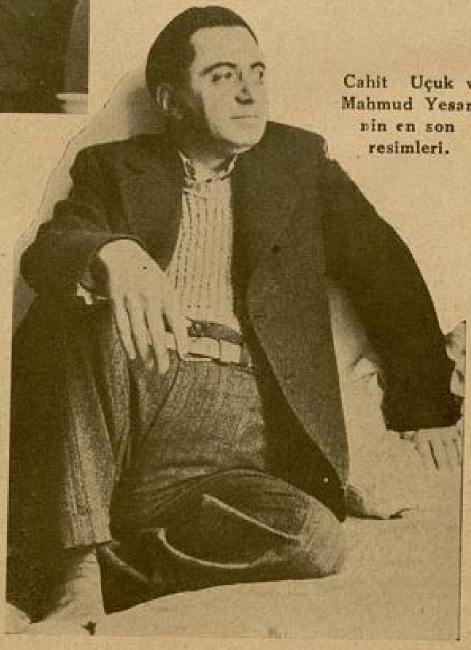

Cahit Uçuk ve Mahmud Yesari-nin en son resimleri.

Yeryüzünün bütün müneccimbaşıları bir araya gelip de, iki sene önce bana deselerdi ki: "1937 yılında profesör Fuat Köprülü Divan edebiyatına millîdir» diyecek, İstanbula on milyon seyyah gelecek, Sarayburnundan Üsküküdara köprü kurulacak, Adalarda şarıl şarıl şelâleler akacak, güneş dörde bölünecek, gökten altın yağacak, hatta, hatta.. İstanbul sokakları baştanbaşa asfaltla döşenecek, kimbilir, belki: (hikmetinden sual olunmaz), der de inanırdım.

Fakat bu müneccimbaşılar kara kaplı mukaddes kitaplarına el basarak, and içerek ve kellelerini bahse koyarak deselerdi ki: «Yine 1937 de aziz dostun Mahmut Yesari, vaktinde yatıp kalkan, günde dört övün yemek yiyen, alkolden tiksinen, tütünden iğrenen bir adam olacak....»

İnanınız bana, sözlerini bitirmelerini bile beklemeden, bir lâhza tereddüt etmiyerek, dünyayı kafese koyan bu müneccimbaşıların topuna birden kahkahayı basar ve bir: "İşte şimdi halt ettiniz!..» der de geçer giderdim.

Evet, benim için, inanılmıyacak, asla inanılması ihtimali olmıyan müjdelerden biri de bu idi.

Fakat, hey (olmaz olmaz) diyen dâhilerin dâhisi..

Şimdi bu mucize ile karşı karşıya, artık, şu fanî dünyada, inanılmıyacak hiç birşey kalmadığına iman eden bir adamım.

Bize bir kütübhane veren, ve bunun her cildiyle, ayrı ayrı, gözyaşı, hıç rık, ve kâh kahkaha, sonsuz neş'e, fakat hep ve sade (Eser) veren Mahm için, daha dün (Artık o da bitti) diyenler, şimdi, bir basebadelmevtin şah leri halinde (hayır, başlıyor) diyorlar.

Tanrının günü tekzip edile edile bayatlamış, paramparça olmuş bir lâf a ma, işte, Mahmudun havasında, bir taze nağme gibi dudaktan düşmiy Yuvayı yapan dişi kuş...

Ve Yesarinin yeni bir çare bulduğu bu mesut yuva da iki kazancın sev cile doluyorur.

Ona, "son eserini nasıl yazdığını sorduğum zaman, sevgi ışıldayan bak larını eşi Cahit Uçuktan bana çevirerek:

— İki kış evvel, seninle Sirkeci otellerinde kaldığımız günleri düşü diyor.

Düşünüyorum. En uzak çocukluk hatıraları gibi unutulmuş o geceler soğuk karanlığı tekrar içime dolar gibi oluyor.

— Akşamları Sirkeciden çıkar, tramvay yolunu takiben Sultanahmet pa kının önünden Çenberlitaşa doğru uzanır ve orada Turan kahvesinde b mola verirdik... Hatırlarsın.. bu kaldırımlarda sürtüklere rasgelmez miydi Hatta bunların arasında bir de âsarıatikadan bir yosma yok muydu? Ve bu

Yesariyi Söyletemedim!

lar arasıra şaşkın, ürkek, yollarını şaşırmış gibi üzerimize gelerek bizden sıgaralarını yakmka isterlerdi.

O anlatırken hafızam yoruluyor. Ve ıslak kaldırımlarda maksatsız, emelsiz, gayesiz, bitkin... kolkola giden, sonsuz yolun bir çift yolcusunun, taşların kirli aynasında titreyen gölgelerini tekrar görür gibi oluyorum.

— İşte (Sürtük) le ilk âşinalığımız buradan başlar.

— Ya son telâki..

— (Çam tırtıllarını) yazıyordum. O gün sabahtan akşama kadar fasılasız çalışmış, yorulmuş, bitap yatağa uzanmıştım. Dalmışım, rüyamda kolumu dürtüler, ve: «Bak, senin için hazırladığımız şu piyesi seyret» dediler. Oynadılar.

Bu, rüyada seyrettiğim üç perde, işte, iki sene sonra yazdığım, daha doğrusu rüyamdan kopye ettiğim (Sürtük) dü.

Uyanır uyanmaz, hemen kâğıda kaleme davranmış notlar almıştım. Sonra ne oldu bilmem, bu notları kaybettim. Ve yeni bir nakli mekânda bu defterler tekrar elime geçti. Fakat bir türlü bu piyesi yazmağa başlıyamadım. Nihayet, birkaç defa bulup kaybettiğim notlar, son defa Yakacık sanatoryomunda, kâğıtlarımı karıştırırken Cahidin eline geçti.

Gülümsiyerek biribirlerine bakışıyorlar. Mahmut, neşeli neşeli anlatmağa devam ediyor:

— Notlar ele geçmiş, batta Şehir Tiyatrosu mecmuasında bu piyesin ilânı da çoktan başlamıştı amma, ben bunu yazmaktan ümidi kesmiştim. Çünkü sigarayı bırakmıştım, sigarasız nasıl yazı yazabilirdim.

Fakat sanatoryomda yan gelip yatacak halde değildim. Hem istirahat edecek, hem çalışacaktım. Bu sebeple ister istemez, yavaş yavaş işe başladım.

Cabit Uçuk tatlı bir tebessümle sözünü kesiyor:

— Amma, o kadar yavaş ki...

Cahit Uçuk

Cahit Uçuk, Kaya Uçuk ve Yesari yazıcımızla konuşuyor,

İki yazıcı kızkardeşler

— Kağnı gibi..

— Beterdi.

— Doğru... Yürümiyordu bir türlü.

— Ben, haftada iki gün sanatoryoma, Mahmudu ziyarete gidiyordum. Ve her gidişimde (Sürtük) ne oldu, diye sorardım. Nihayet baktım ki üçüncü perde bir türlü açılmıyor, artık dayanamadım:

Haftaya Sürtüğü tamam bulmazsam, bir daha ben de sana uğramam, dedim.

Yesari de dayanamıyor:

— O sırada, diyor, Allah razı olsun dostlardan... Karımdan başka arayan soranım yoktu. O da (bir daha sana uğramam) deyince, eh akan sular duruverdi.

Ben de dayanamıyorum:

— Tehdide yenildin demek?

— Gurbette kalmamış biri gibi konuşuyorsun... Alimallah öyle yazıyor ki adam.

İki senede meydana getirdiği eserini, sanatoryomda kaldığı için sahnede görmeyen Yesariye, ilk temsil gecesini, uzakta nasıl geçirdiğini sordum.

— Sanatoryomda yemek yiyorsun, yemekten sonra bir revabattir çöküyor, yine kalkıyor, yine yiyor, yine yatıyorsan, heyecana ne mahal, ne vakit var.. fakat...

Fakatın sonunu Cahit Uçuk anlatıyor:

— O gece Tepebaşına ben gittim. Merak içinde idim. Acaba ne olacak. Ya tutmazsa?. Bu, Mahmudun sıhhati üzerinde herhalde fena bir tesir yapacaktı. Oyun başladı.

Heyecan içinde etrafımı kolluyordum. Nihayet alkışlarla kendime geldim. Bir çok dostlar yanıma gelmişler, tebrik ediyorlardı. Bu meyanda tiyatro tenkidi yapan arkadaşlara: "Beğenmedinizse bile insaflı davranın, Mahmudun sıhhatı mevzuubahistir!„ diyedektim. Bu dilimin ucuna gelmişti, fakat bir türlü söyliyemedim. İki gün sonra gazetelerde çıkan tenkidleri okuyunca hem onlara.. hem önce kimseye birşey söylemediğime sevindim. Çünkü, söyleseydim, benim de içimde bir şüphe, bir ukde kalacaktı.

Burada bir lâhza yorulmuş gibi duran zarif kadın:

— Bakın unutuyordum, diyor, oyun gecesinin sabahı, zaten Mahmudu ziyaret günümdü. Kalktım, Yakacığa gittim. Biliyordum ki Yesari, hele bu sabah beni sabırsızlıkla bekliyor. Fakat yolda birçok şeylerle sinirlendim.. ve öylece sinirli sinirli sanatoryoma gittim. Oda kapısının önünde karşılaştık. Ben, o halimle oyunu filân unutmuştum.

— Halbu ki ben.,. Eğer Cahidin yüzü gülmiyorsa gecenin fena geçtiği muhakkak.. Hiç sesimi çıkarmam, birşey sormam diyordum. Bu da aksi tesadüf, asabî, hırçın bir halde odaya girince...

— «Fakat yine dayanamadı... gözleri gözlerimde, sordu: Sürtük ne oldu?. Ne sürtüğü?.. Birden kendime geldim, sevinçle güldüm: Mükemmel... mükemmel.., diyerek ona, keyifli keyifli, uzun uzun hepsini anlattım.

Şimdi, ağır ağır konuşan Yesariyi dinliyoruz:

— Başka sanatoryomlar da böyle midir bilmiyorum. Memleketimizin en asrî sanatoryomu demeğe lâyık olan

Yakacık Sanatoryomu benim yalnız ciğerlerimi tamir etmekle kalmadı, bozu sinirlerimi de öyle kuvvetlendirdi ki eserimden menfi netice de almış olsaydım, kolay sarsılmıyacaktım.

Bundan yazılarıma karşı fazla hassas olduğumu söylemek istemiyorum Fakat (Sürtüğ)e karşı benim çok sempatim vardır.

(Sürtük), seyredenler ve okuyanla tarafından nasıl anlaşıldı, bilmiyorum Yalnız hoşa gittiğini zannediyorum. Sürtük tez piyesi değildir.. Esasen bugünün tiyatro telâkkisine göre tez piyesleri yoktur. Bugünün tiyatrosu hayatın herhangi bir safhası üzerine aksettirilmiş bir projeksiyon gibidir San'atkâr ışığa tuttuğu şeyleri «vak'alar, tipler ve saireyi» gösteriyor. Bunun hakkındaki hükümleri seyirciye veya okuyucuya bırakıyor.

Her seyircinin fikri, kanaati bilinmediği içindir ki muharrir, kimesy kendi fikrinin ve kanaatının esaretine mahkûm etmiyor.

Ve bugünkü asrî ideâl telâkkilerinden biri de hürriyeti fikre, hürriyet vicdana hürmettir.

... Eğer Cahidin yüzü gülmüyorsa gecenin fena geçtiği muhakkak....

İnsanların insanlığı ancak bu iki mefhuml tev'em olabildiği bir asırda, muharrir vey san'atkâr kendi fikrî esaretine mahkûm etmel istedikce, asrın ideâllerine hürmetsizlik, hatt tecavuz etmiş olur.

Binaenaleyh Sürtüğü komedi diye seyredenler oldu, hattâ artistlerin içinde bile. Fiki piyesi telâkki edenler oldu, tez piyesi olduğunu iddia edenler bulunabilir.

Biz bunların hiçbirile alay edemeyiz. Hep sine hürmet etmek boynumuzun borcudu Vaziyetin on dokuzuncu asır nobilesinden kurtulub demokratlaşması, işte ancak bu suretle olabilir.

19 uncu asırda diyorlar ki; san'at halka inme

Her sanat eserinde halkın bir payı vardır.

Eğer (Sürtük)ü bir sanat eseri olarak kabul etmeme müsaade edilirse, ben, sanatın payını sanata, halkın payını da halka vermiş olduğumu

— Arkası 28 inci sayfada —

PUŞKİN'e GÖSTERİLEN BÜYUK KADİRŞİNASLIK

Yazan:
NİYAZİ ACUN

Tamam 100 yıl oldu:
Puşkin, bu içli, bu yüksek, millî Rus şairi öleli!...

Fakat, Moskovanın, Leningratın eski mimarisinin altın uçlu kubbeleri altında, hâlâ onun ölmiyen ılık nefesleri duyuluyor.

Neva nehrine yaslanan asfaltlı, betonlu mermer abidesinin heybeti içinde onun kudretini görmemek kabil midir?..

Baltık kıyılarından Ural dağlarına kadar dağılan çar ve prens saraylarının, Rus müzelerinin muhteşem koridorlarında... berrak semalara uzanan koyu yeşil renkli servilerin taze yapraklarile, bir cenup iklimi dekorunu yaşatan Kırım'ın her yerinde duyulan nağmeler, daima Puşkinin yarattığı güzel, kıvrak ve kuvvetli Rus edebiyat dilidir!...

Hayatta derebeylerinin kahrına uğradı. Bundan bir asır evvel 10 Şubat 1837 de (38) yaşında iken aşk ve namus için, Dantes adında saraya mensup çapkın bir zabitle duello etti. Puşkin, aldığı bu yara ile hayata gözlerini kapadı. Fakat, hayata gözlerini o genç yaşında kapayan Puşkin hiç ölmedi.. onun eşsiz eserleri ve ruhu Rusyanın... bütün dünyanın her yerinde bütün canlılığıyle.. bütün faziletiyle yaşıyor.

Puşkinin etrafında, pek karışık bir muhitin dedikoduları ve entrikaları, gün geçtikçe kuvvet kesbediyordu. Şaire gönderilen imzasız mektuplarda karısının, zabit Dantes ile münasebette bulunduğu yazıyorlardı? Halbuki, sonraları elde edilen vesikalardan, bizzat Çar Birinci Nikola ile münasebette bulunduğu anlaşılmıştır.

Tourguenev, Tolstoï, Dostoïevski için Rus milletinin dimağı ve kalbi derler... fakat onlardan yarım asır evvel yaşayan Puşkin, bu vasfa onlardan daha fazla lâyıktır.

Puşkin muhitinin renklerini daha iyi gördü, seslerini daha iyi işitti. Hadiseleri, kafatasının içindeki canlı realizm süzgeçlerinden geçirerek, Rus içtimaî hayatının sukut etmiş olan içyüzüne çok iyi vakıf oldu.. Rus milletinin sızılarına, ıstıraplarına kalemini tercüman etmekten kendini alamadı.

Rus millî edebiyatını onsuz anlamak istiyenler, ve anladım diyenler; karanlıkta renkleri gördüklerini iddia edenlerdir.

O, bütün Rus kalplerini insanlığın ve hayatın ilâhî ışıklarile delerek ısıttı. Onları harekete getirdi. Kalplerde onun uyandırdığı bu temiz heyecan havası; Rus millî dilinin ölmiyen mukaddes bir sembolü oldu.

Bu büyük Rus şairi, 14 üncü asırda Moskovaya yerleşen ahlâkan yüksek, fakat fakir bir Prusya asilzadesinin sülâlesindendir. Petersbourg'da Tzarskoyeselo lisesini ikmal etmişti.

Şöhret ve şeref ona, daha genç yaşından başlıyarak güleryüz göstermişti. Zamanının edipleri onu, henüz on altı yaşında iken defne dallarile taltif ettiler.

Edebî muhit, Puşkinin ilk eserini sevinçle karşıladı. «Rousslane ve Ludmila» ona birçok dostlar kazandırdığı gibi, bir çok ta rakipler peyda etti.

Rakipleri, o zamana kadar büyük bir

Puşkinin çocukluk resmi

çalışma ve zorlukla meydana gelmiş olan eski lisanın; bu genç şairin ortaya koyduğu yeni şekillerle artık çötüğünü neden kavrayamamışlardı!.. Her taraftan hücumlara maruz kaldı; fakat Puşkin hayattan ve halktan aldığı ilhamlarla, bu mücadelelerinde alnı ak olarak galip çıktı. Bu galebeyi muzafferane temin ettikten sonra, hakikî fikirlerini ve kanaatlerini yazmıya başladı. Zamanın en kuvvetli yolsuzluklarına ısyan etti.

(1820) de serbest neşriyatından dolayı cenup vilâyetlerine sürgün edildi.

(1824) de yakalanan isyankâr bir mektubu yüzünden (Popof) vilâyetinin köylerinde bulunan annesinin yanına gönderildi.

1826 da Çar Nikola, bir şaire karşı zahiren mültefit görünerek, onu sürgünden affederken, çarlık sansörü onu, polis nezareti altına terkediyordu. Puşkin, 1831 yılında, Moskovada güzelliğile şöhret bulmuş olan Gonçarova adında bir kızla evlendi. Şairin adı ve kızın güzelliği yalnız Moskovada değil... koca Rusyanın her yerinde söyleniyordu.

Bu güzel kadın Çar Nikolanın nazarıdikkatini celbetti; onları sarayına davet etti, ve Puşkinin karısıyla pek yakından alâkadar olmıya başladı.

Vilyam Şekisperin yolunda - onu taklit etmeden - büyük bir süratle yürüyen şair, ısrarlı davetler üzerine en yüksek muhite - kendi ruhuna muhalif - yeni bürokrat aristokrasi âlemine girmeğe mecbür olmuştu.

Şairin kendisini sırf edebiyata hasretmek imkânsızlığı, malî vaziyetin düşüklüğü ve çarın maiyetinde çalışarak çardan para alması, hayatını tahammül edilmez ıstıraplarla örüyordu.

Şairin realist neşriyatı, yüksek zümre ile olan ihtilâfına şiddet veriyordu.

Puşkin zenginleri, çarın maiyetini, bütün zadegân sınıfını kalemile dehşetli hırpalıyordu.

Rus içtimaî hayatının... milliyet ve dil cereyanının... halkçılık düşüncelerinin bir mücahidi olan Puşkin, eski asil bir aileye mensup olduğu halde, hiç düşünmeden bu sıfattan ayrılmıştı. Kazancı edebiyat yolundaki mesaisinden ibaretti.

İşte bu tarzı hayat, şairin bugünkü modere Bolşevik akidelerine uygun, o devirdeki sosyal mevkiini gösteriyor. Bu prensipleri, hayatının dinamikliğine ve dehasının fevkalbeşer inkişafına, en büyük hizmeti etmişlerdir.

Puşkinin hayatı ve çalışması: aristokrasiyi demoralize eden kapitalistik şartların teessüs, mıtakavî asîl zümrelerin düşmesi, burjuvazi ve bürokrasinin kuvvetlenmesi gibi derin sosyal terakkilere; ve 1812 harbı, birincikânun ihtilâli ve çar Nikolanın müstebit rejiminin zalim reaksiyonuna sebebiyet vermiştir.

On sekizinci asrın sonlarında ve on dokuzuncu asrın başlarında Rus gençliğinin narin bir çiçeği olarak yetişen Puşkin, Rus edebiyatının babası sayılır.

Bu senelerin doğurduğu faideli tesirler, bu memleketin sosyal inkılâplarında en büyük birer âmil olmuştur.

Puşkin, Rus edebiyat sanatını tamamlayarak; şahsında kuvveti, cesareti ve iyiliği bir ahenge uydurdu.. ve bütün bu insanî hasletleri ifadede, eşsiz bir muvaffakıyet temin etti. Rus lisanına hayat verdi.

Bütün Rus, hatta medenî dünya mekteplerinde onun şiirleri, üniversitede onun yazıları okunur; gençlerin ağızlarında daima bir aşk duası gibi onun senfonisi.. ümitsiz kalplere kızgın ümitler serper.

Puşkinin yazıları, ruhları ve kalpleri insan varlığının namütenahi yüksekliklerine ulaştıran, ilâhî bir muzikin nağmeleridir.

Ölümünün yüzüncü yılı vesilesile Rusyada yapılmakta olan muazzam tören; Puşkini, lâyemüt eserlerile birlikte, basebadelmevt mazhariyetine kavuşuyor.

Aklı hayretler içinde bırakan yeni keşifler!..

HAYATIN

Yazan :

EDWİN TEALE

Meşhur tayyareci Lindberg fen adamı oldu !...

— Sun'î kan yapmağa muvaffak oldular. — Ölü köpek gömülüyor, fakat kalbi haftalarca yaşıyor. — Cansız bir şişe, tavuk yumurtası yumurtlıyor! — Lâboratuvardaki fen sihirbazları!.. Ölümlerinden 12 sene sonra canlandırılan böcekler!. — Şişelerde canlı olarak saklanan ve teneffüs eden ciğerler. — İçinden sun'î kan geçirilince çarpmıya başlayan kalp. — Cam çerçeveli kemikler!.

***

Aristo, hayat topraktan fışkırıyor, sanıyordu. Bugün «hayat elektrikten çıkıyor» Diyorlar!.. Hazreti İsa gibi babasız doğan tavşanlar!.. Hazreti Âdem gibi annesiz, babasız doğan hayvanlar!.

Avrupa ve Amerikanın büyük lâboratuvarldrında çalışan ilim adamları, bu sefer bütün dünyayı hayretler içinde bırakacak keşifler yaptılar. Dört bin senedenberi halledilemeyen hayatın esrarı, yavaş yavaş bu fen sihirbazlarının elinde çözülmeye başladı. Biz burada, bu inanılmayacak keşifleri, herkesin anlayabileceği bir şekle sokarak, meraklı birer mevzu olarak okuyucularımıza anlatacağız.

(Varlık muamması) nın çapraşık örgüsünü gevşeterek düğümlerini çözmeye çalışanlar, bir düzüne kadar fen adamıdır. Bunlar İngiltere ve Amerikanın zengin Üniversite çalışma odalarına dağılmışlardır. Bunların arasında ilk defa, tek başına Atlas Okyanusunu aşarak Amerikadan Avrupaya uçmağa muvaffak olan meşhur Lindberg de vardır. Bugün Miralay rütbesinde olan Lindberg, son zamanlarda kendisini ilme vermiş ve « Lindberg kalbi » ismile tanılan sun'î bir kalp yapmağa muvaffak olmuştur. Bizim vücudumuzun muhtelif yerlerinde «gland» denilen bir takım «bez» ler vardır. Bunların ifraz ettikleri su damlacıkları hayatımız üzerinde çok mühim roller oynarlar. Bunların içinde "tiroid„ denilen bir (bez) de bizim boynumuzun içindedir. Bu bezden çıkan az miktardaki mayi damlacıklarının, büyümemiz üzerinde büyük tesirleri vardır. Amerikadaki meşhur Rokfeller müessesesi bir kediyi öldürmüş, boynundaki tiroid bezini çıkarmış, ve ölü kediyi küçücük bir mezara gömdürmüş. İşte bu tiroid glandını Lindberg kalbile birleştirmiş. Bu sun'î kalp çarpmağa başlar başlamaz seyirciler, hepsi de bilginler olduğu halde, şaşıp kalmışlar: Çünkü ölü kedinin ölü bezleri neşvünemaya başlamış, bezden geçen ince damarlardaki kan işlemeğe koyulmuş; ve bu bezler o az fakat çok kıymetli ifrazatını haftalarca, durup dinlenmeksizin çıkarmağa devam etmiş. Halbuki bu müddet zarfında bu bezlerin sahibi olan ölü kedinin, kemikleri bile çürümeye başlamış.

Şimdi size yumurta yumurtlayan bir cam borudan, yani cam tavuktan bahsedeceğim. Fakat bundan evvel fennin yeni bir harikasını anlatmalıyım : Bu harika fennin yarattığı (sun'î kan) dır. Bu işi hakikat sahasına koyan, garibeler memleketi olan Amerikada Providence'de Browu Üniversitesi profesörlerinden doktor Waltuer Wilson'dır. Hepimiz biliyoruz ki kemiklerimizin içerisinde «ilik» denilen yumuşak bir madde vardır. İşte kanımızın rengini veren kırmızı kürrecikler bu iliklerin içerisinde doğarlar. Doktor Wilson nazik bir ameliyat yaparak, canlı bir hayvanın göğüs kemiğinin içinden, bir şırınga dolusu ilik çıkarmış, bunu bir cam şişe içerisine boşaltmış. Böylelikle etrafı cam, ortası ilikten mürekkep -sözüm ona- bir kemik meydana gelmiş. Buradaki pelte halindeki (ilik) in içerisinden birkaç gazdan mürekkep bir mahlût geçirmiş ve şişenin hararetini, vücudumuzun sıcaklığı derecesinde sabit olarak muhafaza etmiş. Bundan sonra bir gışa yardımile sun'î kemiğe muntazaman gıda göndermiş. Başka bir zar vasıtasile de, bu canlı kemiğin çıkardığı lüzumsuz maddeleri dışarı almış. Bu şartlar altında yaşıyan kemik, vücuduna giren mikropları öldürmeye, ve yavaş yavaş büyümeye başlamış ve yeni yeni kırmızı kan kürrecikleri (Küreyvatı hamra) yaratmağa koyulmuş. Hem bu yaşama büyüme ve yaratma hadisesi nasıl oluyormuş biliyor musunuz?. Herkesin gözü önünde, şeffaf bir cam boru içerisinde.

TIN ESRARI ÇÖZÜLÜYOR

Çeviren :

KÂZIM SEVİNÇ ALTINÇAĞ

Hem de âlimler bu işleri baştan sonuna kadar güzelce takip edebiliyor ve bilgilerini arttırıyorlarmış. Şimdi bu kırmızı kan kürreciklerinden sun'î kan meydana getirmek, âlimler için işten bile değil. Çünki bunları diğer münasip mahlûllerle karıştırıp sun'î bir kan meydana getiriyorlar. Bundan sonra artık tavuksuz yumurtlanan yumurtaları anlatabiliriz:

Bir lâboratuvarda fiziyoloji âlimleri bir tavuğun yumurtalığını çıkarıyor. Bunu bir şişe içerisine koyuyor. Yukarda bahsettiğimiz sun'î kanı bu yumurtalıklara göndererek onları besliyor ve canlı olarak muhafaza ediyor. Artık bundan sonra yumurtalıklar vazifelerini yapmağa başlıyorlar. Zamanı geldiği zaman bunlardan birkaç yumurta doğmaya başlıyor. Bu yumurtalar tamamile, bildiğimiz tavuk yumurtalarının aynıdır; yalnız onlardan küçüktür. Bu tavuksuz yumurtlamanın âlimler için büyük bir faydası da vardır : Çünkü onlar bir yumurtanın meydana gelmesini gözlerile takip edebiliyorlar; ve birçok camdan tavuklar kullanarak, ve herbirinde çeşit çeşit tecrübeler yaparak bir takım maddelerin yumurtaların büyümesindeki tesirini öğrenmiş oluyorlar. Böylelikle yumurtacıların, çok ve büyük yumurtalar elde etmek için tavuklarına ne yedirmek lâzım olduğunu, kat'î olarak öğrenmeleri zamanı çok geç değildir, diyebiliriz.

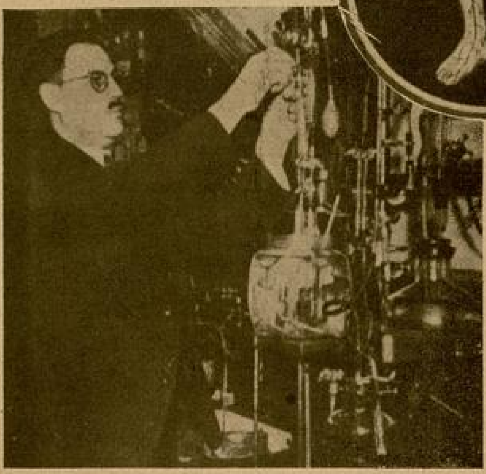

Zamanımız çok tuhaf oldu vesselâm. Biz şimdiye kadar cam şişelerin içerisinde yumurta görmüştük ama, camların yumurtladığını ne görmüş, ne de işitmiştik!.. Ya yukarıdaki sun'î kemiğe ne dersiniz?. Hepiniz kemik çerçeveli cam (gözlük) görmüştünüz ama (cam çerçeveli kemik) işitmemiş'iniz değil mi?..

***

İnsanların, yaman kalp hastalıklarından, hemem hemen kurtulmalarının da çok uzak olmadığını müjdelersek, emin olun pek de yalan söylememiş oluruz. Çünkü fen adamları, bugün insan ve hayvan kalplerinin bütün çalışmalarını, yine cam kavanozlar içinde seyredebiliyorlar. Tabiat şimdiye kadar bütün işlerini, tamamile kapalı kapılar içersinde, yabancı gözlerden uzak, rahat ve emin, yapıp duruyordu. Fakat bugün, ilmin hizmetçileri olan âlimler,

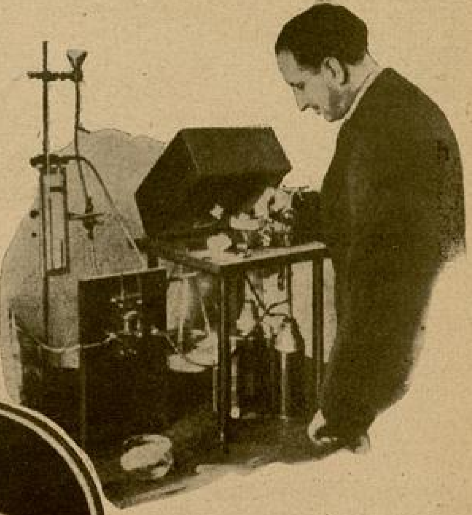

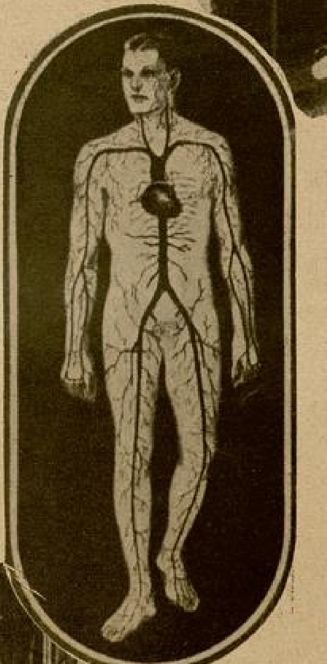

-tıpkı mütecessis oda hizmetçilerinin anahtar deliklerinden bakmaları gibi- Tabiat'ın bütün gizli işlerini, kendi hazırladıkları küçücük deliklerden güzelce seyrediyorlar. İşte bunun bir misali daha:

Vaşington Üniversitesi Tıp Fakültesi profesörlerinden doktor William Kountz, eski simyacılar gibi, ölülerin kalplerini kendi lâboratuvarında canlandırıyor. Camekânlar içerisindeki bu canlı kalpler üzerinde muhtelif zehirlerin, yahut faydalı gıdaların ne gibi tesirler yaptığını muntazaman takip ediyor. Bu doktor, şimdiye kadar sebepleri anlaşılamayan birçok kalp ârızalarının neden hasıl olduğunu, bu tecrübeler sayesinde, öğrenmeye muvaffak olmuştur.

Ya ölü bir tavşanın yaşıyan ve işleyen böbreklerine ne diyeceksiniz?. Bu böbrekleri de canlı olarak yaşatmak, onları yine sun'î kan ile beslemekle temin edilmiştir. Görüyorsunuzya, sun'î kanın ne kadar faydaları var!. İşte böylece yaşıyan böbrekler, içerilerinden geçen kandaki lüzumsuz maddeleri güzelce süzüyor, yani bizim idrar dediğimiz mayii meydana getirmekte devam ediyor. Bu tecrübeyi yapan da, yukarda bahsettiğimiz doktor Wilson'dur. Doktor Wilson sun'î kanı vücude getirmek için, ilik vasıtasile meydana getirdiği kırmızı kan kürreciklerine oksijen ve biraz tuz mahlûlü ilâve etmiştir. Bundan başka kanın içerisine biraz zehir karıştırarak bu böbreklerin nasıl öldüklerini de lezzetle seyretmekten kendisini alamamıştır.

Vücudumuzun milyonlarca hüceyreden mürekkep olduğunu hepimiz biliyoruz. Biz nasıl teneffüs edersek, herbiri kendi başına canlı olan bu höceyreler de böyle teneffüs ederler. Doktor Wilson, bu böbrek tecrübesinde hassas bir mikroskopla, bir höceyrenin nasıl teneffüs ettiğini de seyretmeğe muvaffak olmuştur.

***

İki asır evvel mürekkep mikroskop'un kâşifi AntonVan Seuvenhoek, bir çamurdan çıkardığı Rotifer denilen çok küçük hayvanları lâboratuvarında beş ay

— Arkası 32 inci sayfada —

Yazan: MÜKERREM KÂMİL SU

Sus Uyanmasın

«Şık bir salonun süslü yemek masası başında annesiz, babasız, kahvaltı ettiğim bir saat.. bu, benim en içli günümdür. Ve ben hayatı sanki bu günden hatırlarım.

Ondan önce var mıydım, yaşıyor muydum, nasıldım? Farkında değilim.

Hayat bana gözyaşlı bir başlangıç hatırlatıyor. O gündenberi giden annem hâlâ dönmedi..»

Bu satırları hemen hemen böyle yazmıştım galiba. Fakat okuyunca ürperdim. Bunu öğretmene veremezdim. Ödevimi bitirdim, attım. Ve o gün tahrir dersinden sıfır aldım anne...

***

Her insan sıkılınca bir başka şeye başvurur. Kimi okur, kimi şarkı söyler, kimi musikiye dalar, gezmeğe gider, spor yapar, ne bileyim bin sürü şey bulur ve avunmağa çalışır. Ben de sana koşuyorum anne.

Sanki varmışsın, sanki bu karmakarışık, biribirini tutmaz satırları alıp okuyur ve anlıyormuşsun gibi sana yazıyorum.

Bu yazılar, gönlümden düşen acı damlalarını emiyor. Gündelik yaşayışıma dönerken üstümden katlanılmaz bir yük atmış gibi oluyorum.

Çocukluğumda bir gece ateşler içinde yanıyordum. Çok hasta idim. Durmadan ağlıyor, içimdem titizleşerek dudaklarıma vurmadan seni istiyordum.

Beni avutamıyorlardı.

Babam saatlerce başımda bekledi. Göz yaşlarım bitinceye, göğsüm tıkanıncaya kadar ağladıktan sonra yoruldum. Uyuyacaktım.

Gözlerim örtülmüştü.

Babam karanlık geceye bakarak :

«Meliha, Meliha.. fena kadın» diye yumruklarını sıktı. O geceden sonra sen kafamda bir burgu gibi işlemeğe başladın anne.

№ 2

Yaşım arttıkça, aklım şuna buna ermeğe başlayınca denize gitdiğine inanamaz oldum. Ölüm ve ayrılık nedir?

Bu iki acı şeyi artık biribirinden ayırabiliyor, bunların üzerinde iyice düşünebiliyordum. İçimdeki düğümü dadım çözdü. Bir gece ona çok eziyyet ettim. Onu çok üzdüm.

— Öldü mü, kaçtı mı?..

Bunu anlamak istiyorum, yoksa canıma kıyacağım dadı!.. diye çırpındıkça, daha fazla dayanamadı. Bunu bana söyledi, bu acı şeyi bana anlattı anne. O zaman:

— Keşke ölseydi. Keşke bir yığın toprak üstünde bana bir yer bıraksaydı. Ona saygı ve sevgi ile, sızlayan bir yürekle gider, her derdimi dökerdim!.. diyordum. Anne bile diyemem artık ona. Ah ne fena kadınmış dadı. Bir zamanlar denizlerin kadını oldu diye yolunu beklediğim anne, ne kalpsizmiş meğer.

Bize nasıl kıydı da kaçtı ?

Diye kıvranmıştım. Dadımın göğsüne kapanmış :

— Artık onu sevmiyorum, ondan soğudum, artık onu beklemiyeceğim, benim için öldü o, benim için yaşamıyor artık..

Diye hıçkırmıştım. Bunları söylerken seni öyle yana yana seviyordum ki anne..

***

Öyle zannediyorum ki bir kız doğarken, annesinin çekdiği acıları, sancıları unutturmak için onun kalbini beraber alıyor anne. Sen o kadar içimdesin ve ben sana o kadar içten benziyorum ki..

Babamla aramızda aşılmamış bir duvar vardır. Biz karşı karşıya duran, gölgeleri, renkleri biribirine uyan, benzeyen iki dağ gibiyiz. Bu iki dağ; dilsiz, düşünceli yükselip gitmektedir. Babam, kitapları ile insanlığa belki en büyük yardımlarda bulunuyor.

Ben babadan alınmış bir kafa, anneden yaratılmış bir kalple yetişiyor, yükseliyorum. Ve bu iki dağ parçası yabancı kalmaktan kurtulamıyorlar. Aralarındaki birleşme yolu kapanmıştır. Çünkü o yoldan dünyanın en güzel kadını yürüyüp gitmiş, ve ardında aşılmaz bir uçurumdan başka birşey bırakmamıştır.

***

Şimdi yanımda olsaydın. Dizlerine başımı dayasaydım. Yavaş yavaş, tıpkı nefes alır gibi sana onu anlatsaydım. Bülendi sana tanıtsaydım. Ve sen beyaz ellerini saçlarımda gezdirerek başımın ateşini alsaydın.

Babam kapıdan başını uzatınca bizi böyle başbaşa, iç içe görseydi.. gözlerinde parlıyan bir damlacıkla bize doğru yürüseydi ve biz üç kişi.. biribirine dolanmış, kilitlenmiş, çözülmez bir düğüm olmuş gibi uzaklara, çok uzaklara kaçıp gitseydik.

Acaba o zaman ıstırabım daha mı az olurdu?

Senin sevgini dadımdan dinledikten sonra içimden bin kere, bin bir kere ant içmiştim. Ben sevmiyeceğim, ben sevgiyi kalbime yaklaştırmıyacağım diye.

Halbuki bu şey hiç de insanın elinde değil. Çocukluk geçiyor. Uzun okuma yılları bir genç kız kalbini bambaşka biçime sokuyor.

Dersler, ödevler, yazılar, bin sürü şey.. günün birinde:

Derinlerden bakan iki altın göz...

Çiğdem! diyen ince bir ağız...

Herşeyi değiştiriveriyor. İnsan nasıl sevdiğini anlamıyor bile..

Sevdiğini anlıyor, ancak geri dönemiyeceğini anladıktan sonra anne..

***

Bugün doktor göğsümü, arkamı uzun uzun dinledi. Babamın odasında başbaşa epiyce konuştular. Hükmü giydim :

Bu yıl üniversiteye gidemiyecekmişim. Biraz zayıf görünüyormuşum. Dinlenmek

lâzım. İyi gıda almak, bol hava, bol güneş, şu ve bu...

— Verem miyim doktor?..

Diyince babam yüzüme çok acı baktı, ben de sustum.

***

Kitapları, dersleri bir tarafa bırakalı daha iyi değilim. Okumaktan, çalışmaktan kalınca şimdi de kendimi, seni, babamı, Bülendi, dadımı, ne bileyim hep sevdiklerimi okumağa, araştırmağa, incelemeğe kalktım. Bana kalırsa bu şey daha yorucu.

Bülend, hayatımı öğrenmek istemiş, anlat bana hepsini demişti.

— Ben, benim. Göründüğüm gibi bir insanım. Geçmişi anmaktan ne çıkar diye karşılık verecektim. Birşey söyliyemeden uzaklaştım.

Ona nasıl diyebilirdim ki?

...

O günden sonra kendimi koyu koyu düşünmeğe başladım. Yaşayışımı dilediğim gibi araştıracak bir yaştayım. Bunu bana dadım anlattı. Kendi bildiklerimi de ekledim. Hayatımın küçük tarihçesi ortaya çıktı:

Genç, güzel bir anne ile, yaşlı, ağır başlı bir profesör kızıyım.

Beş yaşıma kadar çocukluğum o iki sevgili vücut arasında kuşlar, böcekler, kelebekler gibi şen geçti. Nasıl, niçin olduğunu bilmediğim bir soğuklukla annem, babamdan uzaklaştı. Bir yabancının hayatına katılarak uzaklara gitti.

Ben minimini iken hep onun geleceğini umdum, bekledim durdum.

Yıllarca mavi denizden hep onun çıkacağını sayıkladım. Sonra okul hayatı başladı. Bir taraftan Fransızca ile beraber piyano dersi de aldım. Günden güne büyüdüm, serpildim.

Gidenin denize gitmediğini, denizlerin ardına kaçtığını öğrendim. Ağladım, sızladım. Böyle fena bir annenin kızı olmaktan duyduğum utancı içimde taşıyamıyacağım sandım.

Babamın, iri gözlükleri arkasında daima durgun duran gözleri, bana ruhunu hep örtülü tuttu.

Onunla, kaynaşmak, anlaşmak, bir baba kız olamadan gitti.

Ne çocukluğumda, ne de şimdi hoppalaşıp dizlerine tırmanamadım onun.

Sanki aramızdan çekilip giden; bizim bütün bağlarımızı da gevşetip gitmiş.

Dünyanın tanıdığı, saydığı bu bilgin babayı sadece saydım. Ona coşkun bir sevgi ile kanat geren bir sevgili kız olamadım.

Liseyi bitirdiğim zaman balkonda bir kaç saat başbaşa kalmıştık. İçimde çocukluğumdanberi gelip geçen sevgili öğretmen yüzleri, arkadaşlarım, küçük hatıralarım, Sızlatıcı birer ses veriyor, ellerim buz gibi oluyordu.

Sen o kadar içimdesin ve ben sana o kadar içten benziyorum ki...

Düşünüyordum:

Bu gece annem olsaydı. Evimiz böyle sessiz, durgun mu uyuyacaktı? Hayır.. Bu gece liseyi bitirdiğim için evimizde şenlik olacaktı. Annem, babam dostlarını çağıracaklar; benim de arkadaşlarım gelecekler; gülecek, eğlenecek, dansedecektik.

Halbuki babam yavaşça alnımdan öpmüş, üniversitenin hangi koluna gireceğimi sormuştu. Zaten düşüneceğim kadar düşünmüş, kararımı vermiştim.

Ruscaya çalışacağımı, edebiyat koluna geçeceğimi, Fransız edebiyatı ile Rus edebiyatını ayrı ayrı inceleyeceğimi duyunca, gözbebeklerinde tatlı bir bakış yanıp sönmüştü.

O gece yıldızlar ne çoktu. Babam ilk defa benden birşey istemişti:

— Haydi Çigdem biraz piyano çal.

Ben ona Listden, Betohvenden çalmıştım. Parmaklarım tuşlarda uçarken gözlerimden yağmur gibi yaş iniyordu. Bu gözyaşları içimin öksüzlüğünü boşaltacağı yerde, daha çok derinleştiriyor, tıkanacağım sanıyordum.

O gece baba kız yıllardır yapmadığımız, daima kaçındığımız, ürktüğümüz bir şey yaptık. Sarı'arak, kalp kalbe, başbaşa ağlaştık. Bu sağnak içinde seni affetmeme içimden bin kere söz vermiştim anne.

Buraya kadar yaşayışımda her çocuğun yaşayışından başka birşey yok gibi. yuvasını bırakıp kaçan kadınların ne birincisisin, ne sonuncusu olacaksın.

Benim de başımın yazısı pek aykırı değil şu halde.

Buraya kadar olanı ömrümün birinci bölümü.

İkinci yaprak üniversiteye girmemle açılıyor.

Bülende rastlayışım şimdiye kadar

— Arkası 32 inci sayfada —

BİR EFSANE

★

Eğer kadınlar, başka şeylerde temayüz etmek için şöhreti.. şanı güzelliğe, ve kadınlığın letafetine.. zarafetine tercih ederlerse; nihayetinde iş, üstlerine erkek elbisesi geçirmekle neticelenir.

Erkek rolünü oynamak hastalığı, hıristiyanlığın ilk mutaassıp ve efsanevî zamanlarında bile, kadınlarda başgöstermişti. O zamanın birçok velileri, ailelerinden ve mensup oldukları cemiyetten kendilerini kurtarmak emeline düşmüşlerdi.

Buna iyi bir misal de güzel bir Roma'lı kızı olan Eugenia idi.

Fakat, tabiî o da, erkekçe arzularından dolayı büyük müşküllere düşerek, nihayet kendisini kurtarması için hemcinslerinin muavenet menbalarına müracaat etmek gibi, fevkalâde olmıyan bir akıbete uğramıştı.

Eugenia, o zaman her nevi feylesof ve âlimlerin kaynaştığı İskenderiye şehrinde yaşıyan maruf bir Romalı'nın kızı idi. Gayet büyük bir ihtimamla büyütülmüş; mevkii ile mütenasip yüksek bir tahsil ve terbiye görmüştü. Yaşı ilerleyince, kendisinin de merakı inzimam ederek, yanında kendi yaşındaki iki sevimli oğlanla beraber; o zamanın bir talebesi gibi : felsefe, ruhiyet, ve şiiriyat mekteplerini ziyarete başlamıştı.

Babasının azad ettiği adamların çocukları olan yanındaki bu gençler, onun ile beraber ayni sosyete terbiyesini görüyorler; ve Eugeniyanın bütün tetebbüatına iştirâk ediyorlardı. Eugenia bütün akranları arasında günden güne büyüyor ve güzelleşiyordu.

Yanındaki oğlanlar da birer güzel delikanlı olmuşlardı. Bunlara, her nedense herkes Sünbül ismini vermişti.

Sevimli gül Eugeniyanın göründüğü yerlerde, kâh sağında ve solunda onunla münakaşa ederek.. ve kâh arkasında veya önünde yürüyen Sünbüller de hiç eksik olmazdı.

Yazan :

Gottfried Keller

Çeviren :

EMİNE ORTAÇ

Buna iyi bir misal de Romalı güzel Eugenia idi.

Bunlardan daha iyi terbiye edilmiş iki arkadaşa, belki tesadüf edilemezdi. Çünkü onun fikirlerinden aykırı hiç birşey düşünmezler; daima Eugeniyanın malûmatından birkaç adım geri kalırlardı. Böylece hak her zaman genç kızda kalır; ve onlar arkadaşlarından daha akılsızca birşey söylemek tehlikesine düşeceklerinden korkmazlardı.

İskenderyenin bütün kitap kurtları, bu perestişe lâyık vücuda şiirler yaparlar; zavallı Sünbüller de bu mısraları ve beyitleri, dikkatli dikkatli, altından mamûl yazı levhalarına yazarak; arkasından gittiği yerlere taşımak mecburiyetinde kalırlardı.

Günden güne güzelleşen ve âlim'eşen Eugeniyaya, genç konsül Akilânyos aşık olmuştu. Babasından Eugeniyanın desti izdivacını talep ederken; genç kız, yeni Eflâtun âlemin esrarengiz ve müşevveş bahçelerinde gezip eğleniyordu. Babası kızına o kadar hürmetkârdı ki, Romada babaya düşen hakka rağmen; ve kendine Akilânyostan daha iyi bir damad tasavvur edemediği halde bile, kızına en ufak bir teklifte bulunmağa birtürlü cesaret edemedi. Akilânyosa kızının reyini bizzat aramasını tavsiye etti. Güzel, Eugenia, durgun aklı ve hassas ruhu ile tanınmış, İskenderyenin en maruf bir asılzadesi olan bu yakışıklı delikanlıya; hayli zamandanberi zaten gizli gizli gönül vermişti.

Öyle olduğu halde Eugenia, evlenmek teklifi için gelen konsülü büyük, bir sükûnet ve vakar ile.. kâğıt desteleri arasında, ve sandalyesinin arkasında ayakta duran Sünbüllerin yanında kabul etti.

Birinin üstünde havaî mavi, diğerinin gül pembesi, kendisinin de kar gibi beyaz elbise vardı. Bunları gören bir yabancı insan, acaba karşısında üç genç zarif oğlanın mı? yoksa taze ve kemale gelmiş üç bakirenin mi? mevcut olduğuna tereddüt ederdi.

Bu hakimler heyetinin karşısına, sade ve kibar bir kıyafet ile çıkan Akilânyos, samimî ve kalbî bir dille kıza, aşkını anlatmak istiyordu. Halbuki Eugenianın, başındaki delikanlıları oradan uzaklaştırmıya hiç niyeti olmadığını görünce, gayet resmî bir tavırla bir sandalyeye oturdu.. ve talebini kısa ve kat'î bir lisanla söyledi. Lâkırdı söylerken gözlerini yalnız Eugeniyaya dikmişti; fevkalâde güzelliği onu, o kadar hayran bırakmıştı ki, kendini güç zabtediyordu.

Eugenia ise gizlice gülümsüyor; fakat ilmi ve düşünce tarzı onda, gündelik hayata hâs olan ince heyecanları okadar zaptetmişdi ki; bu vaziyet karşısında yüzü bile kızarmıyordu. Haline ciddiyet ve dalgınlık vererek cevap verdi :

— Beni karılığa seçmekle Akilânyos, son derece izaz ediyorsun!.. fakat bu, beni yanlış bir harekete sevkedemez. Eğer evvelâ biribirimizi imtihan etmeden bu ilk ve iptidaî meylimize uyarsak, akılsızca bir harekette bulunmuş oluruz.

Kendime koca intihap edeceğim adama ilk şartım: benim fikrî hayatıma ve mücadelelerime iştirak etmesi, onları anlaması ve takdir etmesidir. Eğer, bu arkadaşlarım gibi ve onlarla beraber sen de ekseriya benim yanımda bulunur; ve benimle beraber hayatın büyük hakikatlarını ararsan, seni memnuniyetle karşılarım. Bu müşterek fikir hayatında biribirimize uyup uymadığımızı anlıyacağımız gibi; bu vesile ile karanlıkta değil aydınlıkta yürümeleri icap eden, Allahın halkettiği insanlara yaraşır bir tarzda biribirimizi tanımakta kusur etmiyeceğiz! Dedi.

Bu sözlere, gizli bir galeyan, fakat sakin bir vakar ile Akilânyos cevap verdi :

— Eugenia! eğer seni tanımasaydım karım olmanı arzu etmezdim. Beni, bu küçük vilâyet kadar koca Roma da tanır. Eğer benim ne olduğumu şimdi tanımağa malûmatın kâfi gelmiyorsa, hiçbir vakit de kifayet etmiyeceğinden korkarım. Hem ben, bir defa daha mektebe girmek için buraya gelmedim. Kendime bir hayat şeriki aramağa geldim. Şu iki delikanlıya gelince: eğer izdivaç talebimi kabul etseydin, ilk arzum: ebeveyinlerine artık yardım zamanı gelmiş olan bu gençleri, terhisin olacaktı.

Şimdi senden rica ederim, bana cevabını bir âlim sıfatile değil.. et ve kandan mürekkep bir kadın gibi ver?..

Şimdi de bu güzel ve gence feylesofun yüzü, kıpkırmızı bir karanfil gibi allanmış; kalbi heyecanla dolu, şu sözleri söyliyebilmişti:

— Evet cevabım hazırdır. Çünkü ey Akilânyos! söylediğin sözlerden beni sevmediğini anladım. Ve eğer, babası asil bir Roma'lı olan kız için, aldatılmak hakaret olmasaydı, bu lâfların beni lâkayt bırakırdı!

Akilânyos soğuk bir eda ile:

— Allahaısmarladık! ben hiç bir zaman yalan söylemem... dedi.

Eugenia, onun selâmına bile mukabele etmeden arkasını çevirdi. Akilânyos ta yavaş adımlarla oradan uzaklaşarak, evine doğru yürüdü.

***

Eugenia, o günden sonra hiç birşey olmamış gibi; kitaplarıyle meşgul olmak istiyor; fakat yazılar gözü önünde karmakarış oluyor; Sünbüller ona kitap okurlarken onun aklı, kalbindeki yakıcı ıstıraplarla başka yerlerde dolaşıyordu. Çünkü bugüne kadar o, konsülü bütün talipleri arasında kendine koca intihap etmiş ve beğenmişken,. şimdi kendisi için o, mağlup edemiyeceği bir hail olmuştu.

Akilânyos ise işlerini sükûnetle idare ediyor, yalnız arasıra ve gizlice, bu mağrur güzelin birtürlü unutamadığı deliliğine, içini çekiyordu.

Aradan hemen iki sene geçmişti. Bu esnada Eugenia belki her zamankinden daha temiz, tabiî, fakat hakikaten parlak bir şahsiyet; Sünbüller de bıyıklı iki dinç delikanlı olmuşlardı. Sünbüllerle kendi arasındaki bu garip münasebet, etrafta dedikoduyu mucip oluyor; medhü sena yerine şimdi her taraftan Eugenia için hicivler yağdığı halde o, birtürlü yaverlerine izin veremiyordu. Zira, bu çocuklar için kendisine muhalefet eden Akilânyos, daha berhayat idi Halbuki o, sükûnetle yolunu yürüyor.. kendisile hiç meşgul olmaz gibi görünüyordu. Ancak başka hiçbir kadının yüzüne bakmıyordu. Hiç kimseye talip olduğu işitilmediğinden, böyle mühim bir şahsın bekâr kalmasına umum tarafından hayret ediliyordu.

Muannit Eugenia, Akilânyos'un gözüne diken olan bu iki çırağı uzaklaştırmakla ona, yakınlaşmak istediği hissini vermekten şiddetle çekiniyordu. Bundan mada asıl onu tahrik eden şey: Umumun ahlakî düsturları, yasaları, kanaatları rağmına, yalnız ve yalnız kendi vicdanından mes'ul olmak; ve harekâtını ona göre tanzim ederek, başka kadınlar için yaşaması tehlikeli ve ayıp sayılan, bir hayatta bile safiyet ve ismetini muhafaza edebilmek idi.

Böyle garabetler, o zaman çok görülen şeylerdendi. Bununla beraber Eugenia bu sıralarda şen ve şatır değildi.

İyi talim ettirdiği arkadaşları onda cennet, cehennem ve dünya felsefelerini allak bullak ettikleri halde, onların sözlerini keser... ve saatlerce bir kelime bile konuşmadan bayırlarda ve çayırlarda dolaşırdı.

Bir sabah erkenden, yakınlarda bu'unan bir çiftliğe gitmek arzusunu gösterdi. Arabayı kendisi kullanıyordu. Hergünden fazla neşesi olduğu belli idi. Berrak ve güzel bir ilkbahar sabahı idi her taraf güzel kokularla meşbu idi. Sünbüller de bu neşeden pek memnun idiler.

Dinsiz Romalıların Hıristiyanlara ibadetlerini yapmağa müsaade ettikleri bir köyün önünden geçiyorlardı. Hıristiyanlar pazar gününü tesit ediyorlardı. Bir Manastır kilisesinden dinî şarkılar geliyordu. Eugenia bu ilâhî şarkıları dinlemek için arabasını durdurdu. Tamam o ânda Davudun Mezamirinden şu sözler kulağına geldi :

«Bir kâfir nasıl bir su membaına susamışsa.. benim de ruhum, ey Allahım! Sana öyle susamıştır. Benim ruhum, bu ziruh Allaha susamıştır yarebbim!»

Dindar ve mütevazı ruhlardan çıkan şu sözlerin ahengi, nihayet Eugeniyanın da sunî benliğini sadeleştirdi. Ta kalbinin derinliklerine kadar nüfuz etti. Sanki ne yapmak istediğini şimdi öğrenmiş gibi, yavaşca ve hiç bir kelime söylemeden çiftliğe doğru arabasını sürdü. Orada gizlice erkek elbiseleri giyerek Sünbülleri yanına çağırdı; hizmetcilere hiç görünmeden onlarla beraber evi terketti.

(Arkası var)

Karlı bir günde Sultanahmet meydanı...

İSTANBUL KIŞIN

Yazan:

Sabih Alaçam

I

Günlerden pazar.

Buna rağmen erkenden uyandım. Yatağın içinde tenbel tembel sağa, sola dönüyorum. Bütün gece durmadan yağan yağmur dinmiş. Belki hava açacak bile... Fakat İstanbulun sıcağına, soğuğuna güven olmaz ki, onun için ihtiyatlı bulunmak lâzım: Bican efendi gibi kola şemşiye takıp yola öyle revan olmalı!

Sokaklar, tertemiz. Yağmur, kaldırım taşlarının yüzünü bol sabunla yıkamış gibi, evlerin üstlerinde de henüz dalga dalga nem izleri duruyor.

Mahalle tenha, bazan yorgun... maksatsız, acelesiz geçen bir kaç kişi. Yazın kapı eşiklerinden taşan, arsalara sığmayan çocuklar, şimdi sobalı odaların kösteklisi! Fakat, bunlar burjuvalardır! Aç çocuklar yok mu? Onları düşünmeyin! Kızılay haftada birkaç gün karınlarını doyuruyor! Riyazet mükemmel ! Midesine hâkim bir nesil yetiştirmeliyiz ! Biz ne karın oburu isteriz, ne de kafa !

Kış içinde ilkbahar. Tabiatın verdiği bu erken saadet, ciğerlerimi şişiriyor. Yürürken, neşeli bir şarkının motiflerini mırıldanıyorum. Göğnümdeki serazadlık, beni, alıştığım İstanbulun karakteristik mahalleleri dışına atıyor. Ahşap damdan, köşebaşındaki kuru çeşmeden, yıkık türbeden ve bodur minareli küçük camilerin yanında uzanan serviden kurtulmak istiyorum.

Bu, inkılâbın yarattığı atmosferdir. Adımlarımı sıklaştırdım, cadde ve tramvay. Hayır, bunlar da geri. Asfalt ve otobüs. Fakat, zamanı birdenbire aşmak ve mesafeleri yutmak imkânsız. Yağmurla çamurdan kurtulabilen İstanbulda, toprağı ve Arnavut kaldırımını ortadan kaldırmak: muvaffakıyet!

Hüzünlü sema altındaki sessizlik yavaş yavaş kayboluyor. İstanbulun kenar mahallesi ile dar caddesi biribirine ne kadar uzaktır, biribirine ne kadar yabancıdır! Isıtmıyan kış güneşinin altında yer yer açılan, kapanan Marmarayı, tramvay camının panoramasından seyrederken düşünüyorum. Surlar, hiç birşey söylemiyorlar. Tren yolu bir kara kedi gibi, bazan araya giriyor. Avrupaya giden hat. Yabancı ülkelerin bende uyandırdığı tatlı emeller... Tiz bir düdüğün çığlığı Sofyayı, Belgradı, Viyanayı geçer; Pariste biter! Fakat, bugün benim tramvayımın Roması: Bayazıttır!

Dar cadde, bazan büsbütün kapanıyor. Tramvayın nasıl sığdığına şaşıyorum. Yalnız, gözün mesafesi, bunu gidermek için olacak, artık genişlemeğe başladı. Solumuz ne kadar yersiz bulunursa bulunsun, sağımız bostanların soluk yeşilliğine açılıyor ve tramvayın içi sesle, insanla dolu. Genişlik ve topluluk. Lâkin bostanların peyzajı da, cılız sebze kökleri gibi, birdenbire kapandı: Aksaray!

Cadde genişliyor. Ama, şarklı itiyat ve şarklı kese, yine yapacağını yapmış! Bu dert, bütün İstanbulun müşterek sancısıdır! Dam yerine çinko kaplı dükkânın yanında betonarme apartman, nakil vasıtaları iç parke, yürüyenler için çakıllı topra Dikilmeden kurumuş ağaç korkulukla Dikenli tellerle istikamet hatları tanzi edilen köşebaşları.. Açık hava amonya fabrikalarına karşı, gaz maskesi yeri tutacak siper tertibatı! Sonra biribirir kavuşacak gibi yaklaşan damlar, damlar. Ve birden aydınlığa, meydana ulaşabili siniz. Mecburî durak: Bayazıt!

Camii, havuzu, kahveleri ve bol b tramvaylarıyle İstanbulun göbeğidir b meydan. Fakat, açık havada nargile toku datmak, tavlaya zar atmak, kışın tarih karışır! Küllük bomboş halile ilkbahar hasretini çekiyor ve ön plânda otomob ler, kimsesiz duruyorlar. Kapalı ve küçü camlarının içinde şoförlerin üşüyen ka katürleri: Ellerinde Son posta - bu, onlar gazetesidir - zabıta haberleri üzerin etüd yapıyorlar. Şoför, deryada bir tip ve biraz da artisttir. Onların Holivut'un rejisör olanlar belediye polisleridir. Fak ne fayda ki bu sahnede çalışanlar pa almazlar, para cezası verirler. Bu us İstanbulun her kaldırımında, her semtin hep aynıdır. Yalnız sinemaların, tiyatrol rın bitiş saatlerinde biraz görmemezlik karşılaşırlar. Şunu da unutmamalı ki b lütüf gece yarısına yakın bir zamanı olabilir. Gündüz, benimle beraber Şehzad başına doğru yürüyünüz. Otoların yaln gidip gelmelerini görebilirsiniz. Şoförle biraz olsun intikam almasını bilmez değ ler yoksa! Ancak sokak içinde durabilme

Gülhane parkı karlar altında

Bu yazıdaki 4 fotoğrafı Çocuk Esirgeme Kurumu İsanbul Merkezi muhasebecisi Bay Burhanettin çekmişlerdir.

KIŞIN NASIL EĞLENİYOR?

Bu fotoğraf Bursanın Uludağında değil, Gülhane parkının bir köşesinde çekilmiştir

ve caddeye hasret kalmak onları kızdırsa gerek!... Hakları da yok değil!

Makineye sahip olmak bir suç mu?

Ayağı zahmet çekmiyorsa başının ve cebinin günahı ne? Öyle ise, al bakalım zifos! yaya mısın, biraz yüzün, gözün çamur yağmuru görsün de akıllan!

Az daha, ben de akıllanıyordum. Fakat, kendimi Naşidin icrayı san'at ettiği tiyatronun merdivenlerine dar atabildim: bombardımandan kurtulmuştum!

Ve birdenbire Tanrıya hamdüsena için başımı göğe kaldırınca, yepyeni bir âlemin kubbesi altında olduğumu anladım. Kahriye camiinin minyatürlerine taş çıkaracak kadar ustalıklı artist portrelerinin arasında, kübik yazılarla müjdelenen komediler, facialar ve saire, ve saire.

Bu eşsiz dünya nimetlerine birân evvel kavuşmak istiyenler, acele ile merdivenlerden çıkıyorlar. Lâkin, bizi cezbeden tulûat, bazılarınca pek o kadar makbul olmamalı ki.. ilânlara ve tiyatro kapısını dolduranlara şöyle yan bir göz atıp yürüyorlar. Bu jestten ben de tereddüde düşüyordum. Fakat, yanım sıra bol kahkahalarla, şimdiden Naşidin espirilerine kendilerini hazırlayan bayanları görünce, soluğu kişenin önünde aldım.

İçerisi tıklım tıklım dolu. Gözüne ve midesine sabırsız bir kalabalık.

Perde kalkıyor. Sahne.. ve sahneye hayran bakışlar. Müşterilerin çoğu tiyatronun gedikli müşterisi ve repertuvarın hemen hemen bütün oyunlarını biliyorlar. Sıra Naşidin rolüne yaklaşınca bağırmağa başlıyorlar.

Neşe, insanları samimileştirir. Ben de, yanlarına oturduğum bayanlar ile hemen ehbaplığı yoluna koymak çarelerini bulmağa çalışıyorum. Bu ilk hedef!.. sonra proğramın bitmesini beklemek lâzım ve şunu da unutmamalı ki sokaklar; evlere gitmek için yapılmıştır. Binaenaleyh, hepimizi barındıracak bir dam bulmak da ikinci hedef!

Tulûatın yarattığı kenar seviyeli eğlence ile, arkadaşlarımın gönül yakınlığı biribirini tamamlıyor. Yaşayoruz be!

Ve saatler geçiyor: Perde!

Eh sokaktayız. Caddeler şimdi daha kalabalık. Hele sinema ve tiyatroların önleri büsbütün dolu. Bana öyle geliyor ki iki türlü seyirci var. Bir kısmı tiyatro ve sinemaların müşterisi; bir kısmı da müşterilerin müşterisi!

Lâkin, şimdi başka bir mesele vardı: Nereye gidecektik? Bunu müzakere için yine dar sokaklara, yine mahalle aralarına saptık. Yollara sarı ve isli ışıklar vuruyor. Saçaklarla kapanan ufuk hattı, soba dumanlarile örtülüyor ve akşam; İstanbulun melânkolik akşamı...

Evlerden birinde gramofon çalıyorlar. Bayat bir sevda nakaratı kulaklarımı tırmalıyor. Fakat, yanımdaki kızlar memnun. Anlaşılan birinin sesi güzel.

"Ömrüm seni sevmekle nihayet bulacaktır"

O da bu şarkıyı söylermiş. Kendi kendime hülyalar kuruyorum.. ve beraberimde götürdüğüm bu gûya güzel sesli kızı evinde, evinin dekoru içinde görüyor gibi oluyorum. Sabahleyin, belki tahta silmiştir.. ve kirli sulara daldırıp çıkardığı tahta bezile meşgulken ihtimal ayni şarkıyı diline dolamıştır.

Kaç yaşında olsa gerek bu kızcağız? Yüzüne dikkatle bakıyorum. Daha pek genç gibi.. 22 - 23 ancak var, yok.

Sen de ihtiyarlıyacaksın, cici çocuğum! ömür, pek kısa! bunu biliyor musun, acaba? Zannetmem. Bu düşünce, daha yaşının hakkı değildir. Fakir İstanbul.. fakir İstanbulun kızı. Yüzüne biraz daha dikkatle bakayım mı? İçim hüzünle doluyor, fakat o memnun, ve bakışlarımdaki manayı anlıyorum ki sezmemiş! İçim, hüzünle doluyor; ve yeni arkadaşımın, Yakup Kadrinin «Bir hüküm gecesi»ndeki Samiyeye benziyen bu yeni arkadaşımın elini sıkıyorum.

Ve kendi kendime düşünüyorum:

— Sana bir isim bulmak lâzım. Adını sormıyacağım, doğru söylemiyeceğine eminim zaten! Sana bir isim bulmak lâzım.

Büyük şimal edibi Knut Hamson da (Açlık)ında böyle yapmamış mı?[*]

İlojoli işte, bunu Türkçeye tercüme etmeli. Hayır, hayır, istemez! ben, senin için hüviyetsiz kalayım; sen de benim için isimsiz kal! yürü yavrum, siz de gelin kızlar, hep arkadaşız bu akşam!

Nereye mi gidiyoruz?

Nereye isterseniz?

Dans mı edeceksiniz? gelin. İçki mi içeceksiniz? gelin. Müzik mi dinliyeceksiniz, gelin? gelin.

Fakat, sonra beni, İlojoli ile.. o güzel sesli arkadaşınız ile yalnız bırakın...

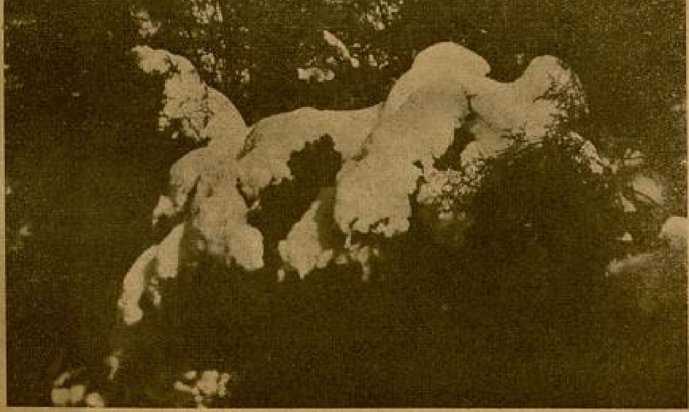

Beyaz karların vucüde getirdikleri bu güzel tablôyu, hangi ressamın fırçası bu incelikle canlandırabilir?

[*] Cihan şaheserlerinden biri olan bu kitabı Peyami Safa dilimize çevirmiş. Resimli Ay Basımevi de basmıştır.

YENİ İŞ KANUNU

TATBİK SAHASINA GİRERKEN

Yazan:
NİYAZİ ACUN

Hergün yeni ve verimli yasalarımız, vatan ufuklarında parlıyor. Bunların herbiri, muasır medenî milletlere ulaşacak olan hayatımızın, en sosyal ihtiyaçlarından birine cevap veriyor. Bu kanunlar arasında en mühimmi de şüphesiz ki: İşçi ile iş verenin karşılıklı hukuklarını müdafaa eden «Yeni iş» kanunumuzdur.

İş kanununu Meclisin kabul ettiği gün, Cumhuriyet hükûmetimiz endüstiri alanında büyük bir ilerleme adımı atmış oluyordu. Bu yeni kanunla İş verenle, işçi arasındaki hukukî ihtilâflar artık kökünden halletmiştir. Ve bu kanunun kabulü tarihine: Türk işçisinin zafer kazandığı gün demek en doğru bir isimdir.

İşçi artık günde sekiz saatten fazla çalıştırılmıyacaktır. Enerjisini, yerinde sarfederek, cemiyetin yaşama mefhumlarile randımanını tevazün ettirmiş olacaktır.

İş kanunumuz yok iken, işçisini istismar edenler, ister istemez onları az çalıştırmak mecburiyetindediler. Esasen, bugün vatanımızda Avrupa'da, Amerika'daki gibi şahsî büyük kapitaller pek yoktur.

Birçok düşmanların güzel vatanımıza saldırdıkları o kara günlerden sonra, bu uğurda varını yokunu feda eden Türk halkı içinde, bugün kendi parasile yüzlerce işçi kullanan hususî müessese sahibi, hemen hemen hiç gibidir. Bu, böyle olduğuna göre hepimiz, hayatımızı idame için bir işçiden başka bir unsur değiliz.

İş kanunumuz bizi, saltanat devrinde büyük fırsat ve imtiyazlarla topraklarımızda kurulan ecnebî sermayesinin istismarından da kurtaracaktır.

Hergün duyarız, duyduğumuz ân kalblerimiz millî hislerimizin infiâlile yanar: "Bilmem ne fabrikasında onbeş sene çalıştığı halde eli kesilen bir Türk işçisi ikramiyesiz çıkarılmış!„. Yine bilmem ne fabrikası, kirizi vesile yaparak işçisini ucuza çalıştırıyor.

Yeni iş kanunu, artık duyulan bütün bu tadsız sözlere, kat'i bir son verecektir.

***

Galatada Bankalar caddesinde Bozkurt hanının üçüncü katında, merdivenden sağa saptığınız vakit, kapısı üzerinde daha henüz tabelâsı olmıyan bir kapı göreceksiniz. İşte bu kapı: (İstanbul iş dairesi) dir.

Kapısında azrail kılıklı, ve ahiret suali soran kapıcısı olmıyan bu yere girdiğim vakit, ılık bir hava, dışarıda soğuktan üşüyen vücudumu yumuşatıyor.

İçerideki kapıların üstünde de hiç bir levha yok!..

Nereye gideceğimi şaşırıyorum?..

Buzlu cam kapılardan oda içlerine bakıyorum. Memurlar çalışıyorlar. Sağa sapan koridorun nihayetinde bir hademe görüyorum.

İş dairesi direktörü Bayın bulunduğu odayı soruyorum.

Odacı:

— Çok mühim bir iş değilse müdürü rahatsız etmeyiniz. Çok meşguldurlar; diyor.

***

Direktörün odasında misafirler var. Konuşmalarına dikkat ediyorum. Bunlar, misrfir değil, iş veren müessese sahibleri. Yeni iş kanunu hakkında anlıyamadıklarını anlamıya gelmişler.

İş dairesinde sessiz bir faaliyet var.

Bakınız, İş dairesinin yeni teşekkül ettiği, ilk bakışta ne çabuk anlaşılıyor.

Burası sayfiyeden göçetmiş bir ailenin evini andırıyor.

Bilmem amma, dirertör ya çok mütevazidir, veyahut İş dairelerinin tam bir İş dairesi olduğu; direktörün odasındaki bir yazıhane ve birkaç sandalye ile herkese anlatılmak isteniyor.

Kendilerile, dakikalarca beklediğim halde, henüz konuşmak fırsatını birtürlü elde edemedim.

Kendimi bir gazeteci olarak tanıtırsam.. yeni bir müşkülâta maruz kalıp, hiç konuşamıyacağımı tehmin ettim. Bir patron, veya münevver bir işçi vatandaş sıfatıyle görüşmek imkânına baş vurmağı daha uygun gördüm. Bu yolla muvaffak olduğum dakika, heyecanımı güç zabtediyordum.

Değerli direktör Bay Halûk istediğim umumî malûmat hakkında şu sözleri ile beni tenvir etmeye başladılar:

— İş kanununun hükümlerinin tatbikini temin ve takib etmekle mükellef olmak üzere, bu kanunun neşri tarihinden itibaren, İktisat Vekâletine bağlı bir «İş dairesi» kurulmuştur. Bunun genel merkezi Ankaradadır; Afyon, İstanbul, İzmir, Adana, Samsun.... vilâyetlerinde şubeleri vardır.

Bu şubeler, kanunun tatbikına geçilecek olan 1937 haziranına kadar gereken hazırlıkları ikmal edecektir. Bu meyanda bilhassa kanunun şumulü dairesindeki iş yerleri tesbit edilecektir. Ve bu maksatla da son günlerde Türkiyenin her tarafında, gayet seri bir tarzda iş beyannameleri tevzi edilmiştir.

Deniz, hava, ziraat ve bir ailenin sırf kendi efradile gördüğü el işleri müstesna olmak üzere, on kişi çalıştıran her iş yeri kanunun şumulü dahilindedir.

Benim kendisine sorduğum mütemadi sualler üzerine, gazeteci olduğumu hisseden direktör güldü ve:

— «İş dairesi» için 1936 bütçesinin İktisat Vekâletine ait masraflar kısmına, ayrı bir fasıl olarak -bu seneye mahsus- (100,000) liralık bir tahsisat konmuştur.

— Tatbikat ne suretle olacaktır?

— «İş dairesi» nin merkezde veya vilâyetlerdeki teşkilâtı tarafından vaki olacak taleb veya ilân üzerine, ilgili makamların davetine gelmek, istenilen malûmatı vermek, beyannameleri doldurmak mecburidir.

— Kontrol nasıl yapılacaktır?

— İş hayatını takib, mürakaba ve teftiş için salâhiyettar memurların yapacakları soruşturma ve incemelerle. Bunlar tarafından, bütün iş yerlerinin ve müştemilâtın her zaman muayene edilmesiyle. Bu hususlarda kendilerine karşı güçlük göstermemek.. sorgularını doğru ve eksiksiz cevablandırmak.. bu kanunun muhtelif hükümleri mücibince iş verenlere veya işçilere, yahud alâkadar görülen diğer kimselere tahmil edilmiş bulunan her türlü mükellefiyetlerin yerine getirilmesi, bu «Daire» nin faaliyete başlaması tarihinden itibaren mecburidir.

Bu mecburiyetlere riayet etmiyen kimseler hakkında kanunun gösterdiği ceza hükümleri tatbik edilecektir.

— İş akdi?

— Mahiyetleri itibarile ancak otuz iş günü devam eden işlere "Süreksiz iş„ ve bundan fazla süren işlere "Sürekli iş„ denir

— İşin tanzimi?

— Genel bakımdan iş müddetinin haftada kırk sekiz saat olması esastı. Bu müddet, cumartesi günleri saat on üçte kapanması mecburî olan iş yerlerinde günde en çok dokuz saati; ve cumartesi günleri saat on üçten sonra dahi işlemesi caiz iş yerlerinde günde en çok sekiz saati geçmemek şartile, haftanın çalışma günlerine taksim olunur.

Bakınız; seferberliğe hazırlık ve seferberlik esnasında İcra Vekilleri heyeti, memleket müdafaasının ihtiyaçlarını temin eden iş yerlerinde fazla çalışmaya lüzum görürse, işlerin cinsine ve ihtiyacın şiddetine göre günlük İş müddetini azamî çalışma kabiliyetine çıkarabilir.

Bu suretle fazla çalıştırılan işçilere, Millî Müdafaa Vekâletine bağlı iş yerlerinde, fazla çalıştıkları saatler için, kanun hükümlerine ve çalışma müddetine ait ücretin her saatine tekabül ed n miktarı nisbetinde, fazla ücret verilir.

— Çocuklara göre işler ve çalışma saatleri?

— Onaltı yaşını doldurmamış olan çocukların, herhangi işte olursa olsun, günde sekiz saatten fazla çalıştırılması yasaktır. Bunlardan ilk okula devam edenlerin, iş saatleri okul saatlerine mâni olmıyacak şekilde tanzim olunur. Ve ders saatleri sekiz saatlik çalışma müddetinin içinde sayılır.

Sanayi'e ait işlerde on sekiz yaşını doldurmamış erkek çocuklarla, her yaştaki kız ve kadınların gece çalıştırılmaları yasaktır.

— İşçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti?

— Her iş veren, iş yerinde işçilerin sağlığını korumak ve iş emniyetini temin etmek için gerekli olan tedbirleri almakla, ve bu husustaki şartları ve tertibatı noksansız bulundurmakla mükelleftir.

Ve esasen bu umumî hıfzısıhha kanununun 179 uncu maddesinde yazılıdır.

— İş ve işçi bulma?

— İşçilerin elverişli oldukları işlere yerleşmelerine, ve muhtelif işler için elverişli işçiler bulunmasına tavassut hususlarının tanzimi, bir âmme hizmeti olarak Devlet tarafından yapılır.

Bu hizmetin başarılması için, İktisat Vekâletine bağlı olmak üzere, gerekli görülecek merkez teşkilâtile, ihtiyaca göre muhtelif şehir veya kasabalarda bu teşkilâtın şubeleri tesis edilecektir.

— (Grev) ve (lokaut) ve ihtilâflar?

— (Grev) ve (lokaut) yasaktır.

İhtilâflar yukarıda söylediğim gibi iş daireleri tarafından halledilir.

— Sosyal yardımlar?

— İş hayatında: "İş kazalarile, meslekî hastalıklar„, "analık„, "ihtiyarlık„, "işten kalma„, "hastalık„ ve "ölüm„ hallerine karşı yapılacak sosyal yardımlar, Devlet tarafından tanzim ve idare edilir.

Bu vazifenin ifası için, işbu kanunun mer'iyete girdiği tarihten bir yıl sonra, Devlet müessesesi olmak üzere, bir "İşçi sigorta idaresi„ kurulur.

— Hastalar ve gebe kadınlar işlerine gidemedikleri zaman çalıştıkları yerlerden ne gibi para alacaklardır.?

— Kadın işçilerden gebe olanların, doktor muayenesi neticesinde, doğumun vuku bulması muhtemel görülen tarihten üç hafta evvel ve doğumdan sonra üç hafta müddetle çalışmaları yasaktır. Gerek doğumdan önce ve sonra ki mecburi izin müddetleri, sıhhî lüzumlar halinde, altışar haftadan cem'an oniki haftaya kadar uzatılır.

Bu izinlerin devamınca, iş veren, işçi kadına yarımşar ücret verir. Ancak ayni iş yerinde, altı aydanberi en az üç ay çalışmış olmıyan işçi kadın hakkında, iş veren buna mecbur değildir.

Her iş veren, işten dolayı hastalanan işçilerini 58 inci madde mucibince İktisat ve Sıhhat ve İçtimaî muavenet Vekâletleri tarafından hazırlanacak olan nizamnamede tasrih edilecek müddetler ve şartlar dahilinde tedavi ettirmeğe ve ücretlerini yarım vermeğe mecburdur.

* * *

İş dairesinde işi başından aşmış olan Sayın Direktörü daha fazla işgal etmek, nezaketsizlik ve saygısızlık olurdu. Kendisine lûtfettikleri kıymetli bilgiler için teşekkür ettim. İşçiyi ve iş vereni karşılıklı olarak korumak üzere, büyük bir özen ve önemle tanzim olunan (İş Kanunu) nun muvaffakıyetle tatbikını temenni ederek yanlarından ayrıldım.

FOTO ÜNİVERSİTE REKOR

İstanbulun En Mütekâmil Artistik ve Teknik Fotoğraf Atelyesidir.

Artistik fotoğraflar,
Renksiz ve renkli ağrandismanlar,
Düğün ve ziyafet fotoğrafları,
Vesika fotoğrafları.

En son sistem makine ve usullerle, çok müsait şartlarla çekilir. (Foto Üniversite Rekor) bütün gençliğin fotoğrafçısıdır. Gazete ve mecmualarda gördüğünüz reportaj resimlerinin pekçoğu Foto Rekorun san'at eseridir.

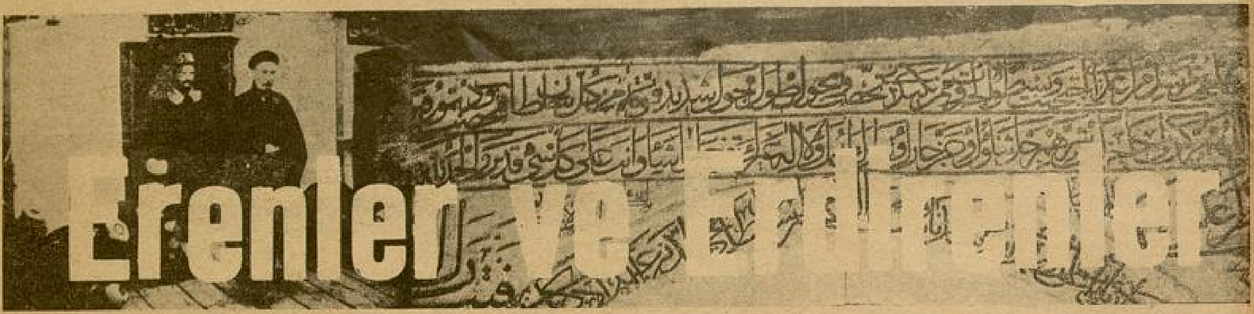

Yazan :

CEMAL ATAÇ

◆

№ : 8

◆

Ertesi sabah molla Mustafa erkenden kaleme gitti. Başkâtibe haber göndererek çağırttı. Başefendi titreye titreye odaya girdi. Molla Mustafanın şapır şapır ellerini öpüb önünde diz çöktü. Mollâ, yerine oturmasını işaretle hemen söze başladı:

— Başefendi, insan beşeıdir (!) - Molla Mustafanın mollalığı bukadardı! - bazan şaşar derler. Sen de şaşırıp bir iş yapmışsın, bu da efendi hazretlerine malûm olmuş. Şimdi, sen bu işi nasıl yaptığını anlatırsan seni efendi hazretlerine affettireceğim.

— Molla efendi hazretleri, Evkaf mültezimlerinden Hacı Sabur efendi, bu sene aldığı köylerin aşarını toplamakta bazı müşkülata uğramış. Âdet olduğu üzere bütün ölçüler silmedir. Fakat Hacı Sabur efendi doruklu, yani ölçeğin üstü tepe gibi doldurulmuş olarak almak istemiş. Köylüler razı olmamışlar, Hacı Saburla imam köylüye: «Bu vakfın şartnamesinde kayıt böyledir. Vermezseniz bütün mahsulünüz haram olur!» demişlerse de, köylünün bir kısmı: «Biz Evkaftan kâğıt gelmedikçe vermeyiz!» demişler. Hacı Sabur da bana geldi, bu vakfın şartnamesinin böyle olduğuna dair bir tezkere yazılmasını yalvardı. Ve bunun için de ben birşey istemeden beş yüz altın teklif etti. Üç yüzünü verdi. İki yüzünü de kâğıdı imza ve mühürletib kendisine teslim ettikten sonra verecekti. Ben kâğıdı imaya götürmüştüm ki.. efendi hazretlerine hal ve keyfiyet malûm olmuş, aşağısı malûmunuzdur!

— Vay şeytan oğlu iblis vay. Ey kâğıt mühürlenib imzalanmadı mı?

— Hayır efendim!

— Hacı Sabur bu işe nasıl sabretti ya?

— Sabreder mi efendim hiç, belki yarın, belki de şimdi nerede ise gelir.

. . . .

Bu sırada Hacı Sabur içeri girdi. Kandilli bir selâmla bir iskemleye oturdu.

Molla Mustafa derhal gürledi.

— Kalk habis, buraları telvis etme!.. senin ne cehennem zebanisi olduğun efendi hazretlerine birer birer malûm olmuştur. Bu sene tam kırk bin altın zarar edeceksin. Sürülerin kelebek olacak, mandaların tauna tutulacak, ineklerin kolera olacak, evin yanacak, sen kör olacaksın ve sürüneceksin, sana bunları tatbika tam yetmiş bin ferişte memur edilmiştir!

Hacı Sabur, bu felâketlerin hepsine birden uğramış gibi titredi. Esasen bütün gece kuruntular içinde kalmıştı. Hakikaten bu efendi hazretleri, böyle gizli şeyleri biliyorduysa, hacı Sabur'un da, Evkaf aşarından çaldığı yüzbinlerce lirayı, köylüye yaptığı haksızlığı ve hileyi meydana koyarsa, mahvolduğu gündü. Böyle adamlardan korkulurdu. Beş altı sene evel de bir seyyah derviş çiftliğinde misafir olmuştu da; karısının yeşil elbiseli bir melâike ile hembezmi visal olduğunu; ve Hacının işlerinin bu sebeble iyi gittiğini söylemişti. Hacı Sabur da karısından ayrı odada yatarak bir gece gözetlemişti. Gelen melâike tıpkı seyyah dervişe benziyordu ama, derviş çiftliğin yazlık odasında ta akşamdan yatıb uyumuştu. Hem de bu gelen, yeşil elbiseli idi. Bu adamlar herşeyi. herşeyi bilirlerdi.

O mübarek (!) Hatun o sene doğururken şehid (!) olmuştu. Ondan sonrada hacı Sabur'un işleri bozulmuştu. Artık evine melâike girmediği için bereketi kaçmış, kızı Nazire çobanla tutulmuştu. Âşardan birçok fazla pay aldığı halde, o sene para etmemiş, kazanamamıştı. Bu senelerde de kazanamıyordu. Şimdi de böyle büyük bir felâkete mi uğrıyacaktı? Allah yardımcısı olsun.

Zangır zangır titriyordu. Molla Mustafa sözüne devam ediyordu:

— Böyle masum zavallı, namuslu memurları da dalalete düşürüyor, günahkâr kılıyorsun. Sonra da eksik para vermekle ikinci bir günahı kebairin! büyüğünü (!) işliyorsun.

— Efendi, efendi ocağına düştüm. Efendi hazretlerinin ayaklarına yüz sürerim. Biz günahkâr kullarız bize şefaat etsinler.

— Sana şefaat olmaz! evvelen işlediğin günahın kefaretini ödemelisin; ondan sonra şefaat beklemelisin.

— Ne yapayım, söyleyin bu felâketlerden kurtulmak için ne yapayım?

— Ha şöyle imana gel, amana gel, tövbekâr olmıya yüz tut. Bir yoldan çıkmışı doğru yola getirmek, büyük bir fazilettir. Ecir ve mesubatı çoktur. Efendi hazretleri teşrif etsinler de senin için şefaatlerini yalvaralım.

Hacı Sabur, oturduğu yerde buz gibi terler döküyordu. Gelen giden iş ve müracaat sahibleri çoğalmıştı. Öteki kâtibler de sine sine gelmişler, masalarına geçerek kamış kalemlerini çıkarmışlar maktaların üzerinde çıt! diye kesiyorlardı.

Molla, Hacı Saburu bu halde burada oturtmayı muvafık bulmadı; yandaki evrak odasına alarak beklemesini söyledi.

Biraz sonra Hacı Sadık efendi azametle geldi. Tahtına oturdu. Çıngırağa bastı.

— Dün, başefendinin imzalatmak istediği kâğıtları getirsinler diye emir verdi.

Odacı Derviş Hasan, ayaklarının ucuna basa basa kaleme döndü, efendi hazretlerinin emrini tebliğ etti. Fakat başkâtibde, bir daha huzura gidecek cesaret ve yürek kalmamıştı. İkinci kâtibe yalvardı. O da başını eğmiş birşey yazıyordu duymamazlığa geldi. Üçüncü kâtib o sırada dışarı çıktı. Henüz birkaç aylık bir memur olan genç Hafıza döndü. O itiraz edemedi. Fakat korkulu bir tereddütle kâğıtları aldı. Yavaş yavaş, kamçıdan yılmış bir maymun, gibi içeri girdi.

Müdür efendi hazretleri, genç Hafızın ruyü ruhsarına uzun uzun baktıktan sonra:

— Getir.. getir şuraya koy! dedi.

Hafız efendi renkten renge girmişti. Efendi hazretleri yüzüne bakarken o da kendi mazisini birer birer hatırladı. Med-

resedeki ilk maceranın ıstırabını, bir daha duydu. Ta Ayetullah efendinin kendisini buraya nasıl kayırttığına varıncıya kadar hatırladı Efendi hazretlerine de malûm oluyor diye sararıp kızardı.. kızardı sarardı. Karşısında birkaç saniye içerisinde birkaç renk değiştiren bu delikanlı, efendi hazretlerini de, ta yüreğinden yakmıştı. Şurada kendi emrü idaresi altında ne nadide mücevherler varmış da o, hâlâ odalık, halayık, selâmlık uşağı, kahve uşağı gibi birçok gayrı mümkünleri düşünüyormuş!..

— Hay budala Hacı Sadık hay, hayal ve vesvese ile ömrünü geçireceğine, şöyle bir etrafına bakınsana a sersem kafa! Diye kendi kendine içlenerek kâğıtları imzalamıştı. Bu arada Hacı Saburun mahut kâğıdı da imza edilip çıkmıştı. İmza bittikten sonra efendi hazretleri kâğıtları yeniden okumıya başladı; gözlüğünü evde unutmuş gibi yaparak, kâğıtları Hafıza verdi ona okuttu.. kendisi güya dinledi. Hafız bütün kâğıtları bitirdi, birer kere daha okudu. Tekrar okudu.. efendi hazretleri hâlâ:

— Artık kâfi, anladım! haydi götür demiyordu. Kağıtlar bittikçe bir daha, bir daha diye tekrar okutuyordu.

Genç Hafızın odada çok kalması Molla Mustafa'nın karnına derhal bir kurt koymuştu.

— Yoksa?..... Diye masasından fırladı, efendi hazretlerinin yanına girdi. Son kâğıt bir kere daha okunmuş bitmişti. Müdür efendi Mollaya birşey çaktırmamak için:

— Haydi oğlum götür artık! demişti.

— Nasıl efendi hazretleri, yeni kâtip maşaallah çok dirayetli; değil mi?

— Hakikaten Molla kıraati de selis, sesi de halâvetli!..

— Kendisi de taravetli efendi hazretleri!..

Hacı Sadık efendi kaşlarını çattı. Resmî haysiyetinin olsun korunmasını, ve makamına hürmet edilmesini isterdi. Başını öfke ile çevirdi.

Molla Mustafa ağzını çarpıtarak dudaklarile:

— Bizzzik!... yaparak çıktı.

Evrak odasında korku ve heyecanla cevap bekleyen Hacı Sabur'un yanına gitti.

— Hacı! efendi hazretleri bu gece mânada Hazreti Abdülkadiri Keylâni'yi görmüşler. Sizin için muhterem Pir bazı emirler vermiş. Eğer bunları yerine getirirsen bu felâketlerin büyüklerinden kurtulacaksın; sonra da fakir fukaranın hakkını yememeğe dikkat edeceksin. Bunları da yaptığın takdirde belâların küçükleri de gelmeyecek; yoksa vallah saydıklarımın hepsi olacak.

— Emirleri başım üzere efendim! ne buyurmuşlar?

— Ha iyi dinle: Bu gece Kadiri tekyesinde büyük âyin var. İki yüz kişilik bir zikir ve tehlil halkası teşkil olunacakmış. Buraya Bağdat'tan, Mekke'den, Medineden birçok ervahı tayyibe ve mubareke gelip tehlile ve zikre iştirak edecekler imiş. Bağdat'tan gelen evliyadan birisi, zikir meydanının arkasındaki büyük mermer sütunun dibinde, siyah cübbeli ve siyah taclı olarak oturacakmış. Bu zatı lâtif, Bağdat tekkesinde yatan Behlûl Dananın ta kendisi imiş. Tekke orada harap oluyormuş; imar ve ihyası için on bin altın lâzımımış. On bin altını götürüp bu zatın önüne koyacak, ve yüzüne bakmadan döneceksin.

— On bin altın mı? diye Hacı Sabur yerinden zıplamıştı.

— ? ? ? . .

— On bin altın ha! on bin altın, bu kocaman bir deve yükü tutar. Bağdada kadar nasıl götürecek?.

— Orasına sen karışma; evliya kuvvetine akıl erer mi?

— Ya sen köylüye katlanamıyacakları zülmü nasıl yükledin?..Onlar sana verdikleri duruklu ölçeklere nasıl kıydılar. Abdin kazancı mabudundur. Haydi sen tedarikâta bak.

Bizim şeh Ayetullah, çilehanesinde, simgerdanlı sakiyeleri ile iş ve nuşta idi.

— İyi amma bu parayı ben tekkeye kadar nasıl götüreceğim?

Molla başını kaşıyarak, içinden: «Ulan sahi be! hiç düşünmeden attık. Herifin aklı başında olsaydı, bizim dalavereyi çoktan çakardı!..» diye söylendi. Hemen rücü da olmazdı:

— Vallahi bilmem bu on bin altın Bağdada gidecekmiş.

— Benim elimdeki param bu kadar tutmaz; malım mülküm var amma nakit param yok. Olsa olsa beş bin altınım çıkar.. haydi birkaç bin altın da evdeki ziynetler.. merhumu mübarek! ve mağfur! zevcei müteveffamdan kalma beşibirlikler filân var.

— İyi amma, üç bin altında İstanbuldaki Nakşi dergâhına göndereceksin!.. Burası da efendi hazretlerinin mensup bulundukları bir tekkedir. Buranın fukarasına dağıtılacak.

— Molla efendi!.. bunu göndersek, efendi hazretlerinin tekkesinin fukarası bu parayı alsa da; Bağdadı affetseler ne olur?

— Sus günaha girme; hazreti Pirin hışmına hep beraber uğrarız!.. Evliya emri bu. Hiç değişir mi?

— Pek âlâ amma iki gözüm!.. Allah bile insanlara takat getiremiyecekleri yükü yüklemez. On bin altın nasıl gider, nasıl taşınır?. Arabalara mı yükleyeyim?.. elâlemin içinde kepaze mi olayım; hem bunları ben ne hallerle kazandım?..

— Bağdat için beş bin a'tın getireyim; üç bin de İstanbula göndeririz. Zaten sekiz bin liram var. Olmaz mı Molla?..

— Dur bakalım Efendi Hazretlerine birkere sorayım.

Dışarıda bir sigara içtikten sonra tekrar döndü.

Hacı Sabur çok talihli adamsın! efendi hazretleri müsaade ettiler. Şimdilik beş bin altını götürüp teslim etsin de, mütebakisini vakti münasibine tecil ederiz buyurdu. Lâkin kimseye birşey sezdirme!.. malûmya sadaka ve kefaret gibi borçları verirken, sağ elin verdiğini sol elin bilmeyecektir. Eğer kimse birşey sezerse bu kefaret kabul olunmaz; sonra mahvolursun.

— Bilirim, Mollam bilirim. Bu kadarcık ma'lûmatım var, akaidde okumuştuk. Mızraklı dede yazar. Bizim kadınlar vaizi hoca Abdurrazak da söylemişti.

(Arkası var)

ŞAİR ZİYA PAŞA'nın

"Şartnamei Devleti,, Müzemizde Saklanmalıdır

Yazan : Abdurrahman Adil Eren

Şair Nazım Hikmetin büyük babası, son Selânik valisi, Babıâli ve Adliyeden yetişme Hüseyin Nazım Paşanın hatıratından bazı parçalar, dört beş sene evvel, bir gazetede tefrika edildi.

Kitabın umumî unvanına «Bir devrin tarihi» denildi. Neşrolunan parçaların bazılarına da: «Mithat ve Ziya paşalarla, Namık Kemal Beyin hayatlarına ait hatıralar» gibi ikinci bir unvan verildi. Bu hatıraları büyük bir alâka ile takib ettim. Benim gibi birçok kimselerin de alâka ile takib ettiklerine vakıfım.

***

Hüseyin Nazım paşayı 1897 sensi birincikânunun 30 uncu günü Mersin mutasarrıfı olarak tanıdım. Beni tanıttırmış olan, Divanı Muhasebat reisi Zühdü Bey idi. Zühdü Bey ile beraber seyahat ediyorduk. Zühdü Bey bilmem ne sebeble, kanunen lâyen'azil olan Divanı Muhasebat riyasetinden Dirizor mutasarrıflığına nakledilmiş, âcilen İstanbul'dan çıkarılmış idi.

İstanbul'dan kalkarak İskenderun'a uğrıyacak olan Mesajeri Maritim vapurunu İzmir'de beklemeği tercih ederek; benim İstanbul'dan bindiğim Senegal vapuruna o, İzmirden ailesile bindi. Vapurumuz Sisam adasına uğradıktan sonra, doğruca Beyruta dümen kırdı. Beyruttan Kıbrıs adasında Lefkoşaya geçtik; oradan Mersine geldik. Sabahtan akşama kadar Hüseyin Nazım paşa bizi bırakmadı. Mersinin her tarafını gösterdi; ve şehrin araba ile bir saat mesafesinde ve garb tarafında bulunan bir eski şehir ve saray harabesine kadar gezdirdi. O zaman Mersin ufak bir kasaba idi. 1928 de gördüğüm ve birkaç kerre gidib geldiğim Mersin ise, yine garb istikametinde ilerlemiş, bitmez tükenmez bir surette sahil ve dahilde uzanmış asrî bir vilâyet merkezi olmuştu.

Adanadan Mersine gitmek bana, İstanbuldan Parise gitmek gibi bir tesir yapardı; Adanaya nisbetle Mersin o kadar asrileşmiş idi.

***

Yunan ordusu Selâniğe girdikten sonra Hüseyin Nazım paşa İstanbula geldi. Göztepede yerleşti. Neşrolunan hatıratın, Göztepede yazılmış olduğunu tahmin ediyorum. Ziyaretlerimde Nazım paşa kütüm davranır, ve fakat etvar ve evzaından bir hatırat yazmakta olduğu anlaşılırdı.

Hüseyin Nazım paşa Süleyman Nazif Bey ile de görüştü. Ona Âli paşa ve Ziya paşaların ahlâk ve mişvarları, iffet ve istikametleri ve hususî hayatları hakkında malûmat ve izahat verdi. Bir şair olmak itibarile Süleyman Nazif Bey, zaten Ziya paşanın meclûb ve meftunu idi. İffet ve istikametini Hüseyin Nazım paşa ağzından dinleyince, hâdiselerin tafsilâtına vakıf olunca, birkat daha Ziya paşaya meclûb oldu. Ziya paşanın gerek çok kıymetli yazıları, ve gerek siyasî hareketleri hakkında tetkiklerini ileri götürmeğe çalıştı Ziya paşanın kızının ve bir bahriye kolağasının oğlu bulunan Ahmed Muhtar Bey ile münasebet tesis eyledi. Ahmed Muhtar Bey dedesi Ziya paşanın kendi elile yazılmış ve tashihli olan divanı eş'arını, Namık Kemal Beyin (Tahribi harabat)ına cevab olarak yazdığı manzum reddiyeyi, 18/7 (1293) kanunu esasisi encümeninde tesvid ettiği ve "Şartnamei Devlet,, unvanını verdiği lâyihayı; ve Adana valiliğinde bulunduğu zaman, günlük şahsî masaraflarına dair tuttuğu küçük hesabat defterini, Süleyman Nazif Beye tevdi eyledi. Bu hâdiseler Nişantaşında Meşrutiyet mahallesinin Hürriyet sokağının 18 numaralı evinde ceryan etti.

Nazif merhumun sondan bir evvel olan ikametgâhı burası idi. Mahalle ve sokak gayet pis ve berbat idi. Meşrutiyet gibi, hürriyet gibi çok yüksek manalar ifade eden vasıflardan pek uzaklarda idi. Nazif ikametgâhından bahsederken tebessümle : "Meşrutiyet mahallesi, hürriyet sokağı, 18 numara,, demeği itiyad etmişti.

Ahmed Muhtar Beyin Süleyman Nazif Beye tevdi ettiği « Divanı eş'ar » Mihran matbaasında, 1880 - 1881 (1296 - 1297) senelerinde, basılmış olan, ve on iki puntoluk tipoğraf harflerile dizilmiş bulunan divanın aynıdır. Bu divanda Ziya paşa, her manzumesinin altına yazıldığı tarihi kaydetmiştir. Bu tarihler, Ziya paşanın daha pek genç yaşta iken mükemmel bir edib, mükemmel bir şair, mükemmel bir tasavvufa aşina olduğunu gösterir. Süleyman Nazif Bey bu divanın muhteviyatından olan :

Felek bir kutun zehri çok görür erbabı irfana
Çeker nadanlar ratli giran, ratli giran üzere

beytine pek bayılır, onu daima okur, tekrar ederdi.

Ziya paşanın Tahribi harabata yazdığı manzum reddiye pek hoştur. Soğukkanlılıka yazılmıştır. Namık Kemal Beyi incidecek içinde tek bir kelime yoktur. Adeta bir kardeşçe izahnamedir.

"Şartnamei devlet,, müsveddesine gelince: İçinde güzel güzel fikirler vardır. Ziya paşa, şer'î mahkemeler bir tarafta durur dururken; diğer tarafta da bir mahâkim nizamiye teşkilâtının vücude gertirilmesine, memleketin, hukuku ibadı düzenleyen kanunlarında, hukuku ibadı tevzi ve istifa eden adliye kuvvetinde biribirlerine zıt esaslar ile yürüyen: biri ilâhi, diğeri beşerî ve vaz'î iki ahkâmın hükümran olmasına; biri tariki ilmiye ricalinin, diğeri adliye erkânının tedvir ettiği iki kaza teşkilât bulundurulmasına muhaliftir.

Ziya paşa kazanın bir olması taraftarıdır. Ziya paşa, mahâkimi nizamiye teşkilâtından vazgeçilerek, vazifesinin şeriye hakimlerine tevdi ve tahmilini tercih ediyor. Nitekim Subhi paşa dahi bu rey ve fikirde bulunmuş, kanunu esasinin neşir ve ilânından pek çok zaman evvel, bu fikir ve mütaleayı müdafaa etmişti. Hattâ Mithat paşa ile bu mesele hakkında büyük ve şedid münakaşalara girişerek, vazifesinden istifa etmişti. Noktai nazarını karşı yaka, yani Levant, Moniteur Oriental ve Herald gazetelerile müdafaa eylemiştir. Subhi paşanın, Babıâli hazinei evrakında bulunması lâzımgelen: «teşkilâtı mahâkim lâyihası»; ve Ziya paşanın "Şartnamei devleti,, neşredilmek lâzımgelir. Bu iki vesika memleketimizin hukuk tarihinde yer tutması lâzımgelen yazıları muhtevidir. Subhi paşanın lâyihası Adliye Vekâleti, Darülfünün emaneti, Babıâli hazinei evrakında arattırıp buldurulabilir. "Şartnemei devlet,, i de Süleyman Nazif Beyin oğlu Said Bey, babasının evrakı içinden çıkarıp meydana koyabilir. Bu iki vesika tarihin malıdır.

***

Ziya paşanın şahsî masraflarına dair olan defter, nazarı dikkatti calibti. Bu defterde, Adana valiliğinde yirmi bin kuruş altın akçe maaş aldığı; ve fakat bu paradan arasıra (Mağusada Namık Kemal Beyefendiye) iki bin kuruş altın akçe gönderdiği görülür.

İspanyada Kan Gövdeyi Götürürken Hâlâ

BOĞA GÜREŞ OKULLARI AÇILIYOR

Bir Alman kadın muharrir, İspanyada geçen kanlı harbi takip ederken, boğa göreşçileri hakkında da incelemeler yapmak fırsatını kaçırmamıştır. Bu incelemelerinin neticesini mensup olduğu mecmuaya yazmıştır. Bu, dikkate değer yazının önemli noktalarını alıyoruz:

«İspanyada boğa güreşçileri çok mümtaz bir sınıf teşkil etmektedirler. Alelâde insanların yapmalarına müsaade edilmiyen birçok şeyleri, boğa güreşçileri yaptıkları takdirde mazur görülürler.

Söz gelimi, bazan bir boğa güreşçisinin hatırı için, tren hiç istasyon olmıyan bir yerde durur. Polis, onları ufaktefek şeyler için yakalamaz. Bazı kazinolar, lôkantalar yediklerinden, içtiklerinden para almazlar. Ne âlâ şey değil mi?

Evet, İspanyada boğa göreşçiliği ve boğa güreşçileri çok rağbettedir. Hele kadınlar, genç kızlar, milyoner bir asılzade ile evlenmektense, meteliksiz bir (Torreador) boğa güreşçisi ile, âşık maşuk gibi yaşamağı tercih ederler. İri boynuzlu, korkunç hayvanı bir şiş darbesile öldüren delikanlılar, bin kadının kalbine birden hâkim olmaktadırlar. Çünkü «Matador» boğa güreşçisi olmak herkese nasip değildir. İstidadı olmıyanlar, nekadar kendilerini zorlasalar bu işte muvaffak olamazlar. Pazu, vücut kuvveti kadar zekâ ve ruhî çeviklik te bu meselede mühim rol oynamaktadır.

İspanyada boğa güreşçilerinin ekseriyetini, doğrudan doğruya köylerden gelen gürbüz delikanlılar teşkil etmektedirler. Şehir gençlerinden bu işe heves edenler pek azdır.

Köy delikanlıları boğa güreşçiliğine heves ettiler mi, talihlerini evvelâ küçük kasabalarda denerler. Orada muvaffakıyet kazanırlarsa şehirlere giderler, şöhretleri ve servetleri artarak bütün İspanyaca tanınmış birer mühim şahsiyet olurlar.

Boğa güreşçiliği şerefli bir meslek olduğu kadar da güçtür. Maksat sade boğayı yenmek değildir. Onu zarafet ve incelik dairesinde mağlûp etmek gerektir. Seyircilerin gözleri küçük bir aksamayı kaçırmaz. Elin dörtte bir dönüşü zarifane yapıldı mı, alkışlar dünyayı çınlatır; fena yapılırsa ayak patırtıları kulakları sağır eder.

Bugün dahilî harp, İspanyada kardeş kanını dereler gibi akıtırken, hâlâ köylerde ve kasabalarda « Boğa dövüşü» okulları açılmaktadır. Bu okullarda talimler boğa ile yapılmaz. Süvari olarak yapılacak talimlerde talebeden biri at olur, ders gören de onun üstüne biner; hoca, elinde iki boynuzla boğa rolünü deruhte eder. Piyade olarak yapılan talimlerde at vazifesini görecek talebeye hacet yoktur. Hoca bu vaziyette de gene boğa vazifesini görür.

Evvelâ elde kırmızı çuha, boğayı kızdırma, sonra kılıç ucuyle hayvanı tahrik talimleri yapılır. En son olarak ta hayvanı öldürecek kat'î darbenin yerleştirilmesi öğretilir.

Bu okullardan şahadetname olmak için imtihana hacet yoktur. İmtihan mektepte olmaz, meydanda olur. Kendine güvenecek derecede tahsil gördüğüne kani olan Torreador meydana çıkar. Ya muvaffak ya rezil olur, ya ölür, yahut öldürür.

Okulun az veya çok zamanda bitirilmesi hocanın kudretine ve talebenin istidadına bağlıdır. Talebenin bazısı pek çabuk öğrenir, bazısı ise senelerce ayni hareketleri tekrar eder, durur.

Zaten hayatta, sade boğa güreşçiliği değil, her iş böyle değil midir?»

Garibtir ki Namık Kemal Bey Tahribi harabatında (Mersindeki emlâk ve akar, kârgir çarşılar) maalinde Ziya paşaya kârgir çarşılar) maalinde Ziya paşaya tarizlerde bulunduğu halde, o, emlâk ve akarın, ve kârgir çarşıların Mersinde bir rum tacir marifetile yaptırıldığı; ve inşa masarifine mahsuben bu rum tacire para gönderildiği, bu defter münderecatından anlaşıldığı gibi; o çarşıların yaptırıldığı devirde de Namık Kemal Beyefendiye dahi para yardımında bulunulduğ, yine defterin aynı sahifesindeki kaydlar ve rakamlar ile tezahur eder. Ahmed Muhtar Beyin Süleyman Nazif Beye tevdi ettiği yukarıda söylediğimiz dört parça vesika, müzelerde hıfzedilecek tarihî vesikialardandır. Çünkü her dördü de Ziya paşanın el yazısıdır.

***

Mersinde bulunduğum zaman tahkik ettim ki Ziya paşa otelinin, Ziya paşa çarşısının, Ziya paşa hanının inşa edildiği yer vaktile bir bataklıkmış... Parasız denilebilecek kadar ucuz bir fiyata alınmış.. kum ve taş zaten yerinde mebzul olduğundan, inşaat için pek az masraf olmuş.. Yirmi bin kuruş maaş alan, tasarrufa riayetkâr bulunan bir valinin, hayatı gayet ucuz, toprak mahsulleri her mevsimde bol, Adana gibi bir yerde para arttırması pek mümkün birşeydir.

Ziya paşa yalnız Mersini imar ile kalmamıştır. Amasya ve Canik mutasarrıflıklarında bulunduğu zaman da imara ve inşaata muvaffak olmuştur. Samsunun saat kulesi, vilâyet konağı, Samsun ve Amasya sancaklarına bağlı bütün kazaların rüştiye mektepleri hep Ziya paşanın eseridir.

Süleyman Nazif bey Ziya paşada yalnız bir kusur bulurdu. O da kindarlık idi. Nazif bey Ziya paşanın kindar olduğuna kaildi. Zafernameyi, sırf Âli paşaya olan buğuz ve adaveti sebebiyle yazdığını iddia ederdi.

« Kimin dinimdir ! » diyen Süleyman Nazifin ağzından bu tenkidi işitmek hoş gelirdi. Bu da tarihin bir şivesi, bir cilvesi mahiyetindedir.

Ziya paşa Adanada, Ramazan zade büyük camiinde, mezarlığın sokağa nazır olan cephesinde metfundur. Mezar mermerdendir. Güzel bir şebikesi vardır. Baştaşının tepesine Aziziye fes ve püskül nakşolunmuştur. Sanduka som mermer olup yazısızdır. Şebike yeşil boyalıdır. Baş ve ayak taşları incedir. Şekilleri üstüvanidir. Zeminleri yeşildir. Yazılar altın ile müzehheptir. Her iki taş bir çift cami balmumusunu andırır. Mezar taşının kitabesi nesir olarak yazılmıştır. Vefatı tarihi 8 Cemaziyelâhır1297 dir. Pazartesi gününe müsadiftir.

***

Ziya paşanın kabrini, Ziya paşa veresesi yaptırmamıştır. Ziya paşanın kabrini Adana vergi emini bulunan zat yaptırmıştır. Bu da, ya terekesinde bir kabir yaptırılabilecek kadar para zuhur etmemesindendir; veyahut umum Adana halkının Ziya paşaya karşı gösterdiği derin hürmet ve müveddete tercüman olan vergi müdürü tarafından yaptırılmıştır. Mürtekip ve mürteşî bir valiye hiç böyle bir hürmet eseri gösterilir mi? Bu kabir meselesi de Ziya paşanın iffet ve istikametine canlı bir delildir.

Bilir misiniz ?...

Bir Yıldızın Yirmi Dört Saatlik

TATİL HAYATI NASIL GEÇER

Yıldızların çalışma zamanlarına ve tarzlarına dair gazetelerde sık sık yazılar görülüyor. Fakat sinema artistleri, stüdyoya gitmedikleri günleri nasıl geçirirler? Bu da merak edilecek şeylerden değil midir? O halde gelin sizinle birlikte bir yıldızın tatil gününü, kendisile beraber yaşıyalım:

Saat 8 — Vakittir, haydi kalk.. Birşey değil, rahata alışırsın da diğer günlerde iş zamanında yataktan fırlıyamazsın!..

Şimdi bazılarınız bir yıldızın yataktan kalkışını, belki de tıpkı «Aşk resmigeçidi» nde kraliçe rolünü oynıyan Janette Mac Donaldın kalkışı gibi, zannedeceksiniz! Dadılar, famdöşambrılar, hizmetçiler, şarkılar, koltuğa girmeler vesaire... Hayır, ekseri yıldızlar sizin gibi; benim gibi yalnızbaşlarına, kimsenin yardımına ihtiyaç göstermeden yorganı üzerinden sıyırır, ayaklarını yere indirir ve terliklerini geçirirler.

Saat 8,30 — Jimnastik... Sırtta bir mayo, penceresi açık büyükçe bir odada güneş varsa onun karşısında- «eller aşağı, eller yukarı, beli sağa sola bük!» vesaire tarzında hareketlerle vücudün güzel hatlarını muhafazaya gayret.. Geniş nefes almak, bacakları serî hareketlerle oynatmak da jimnastiğin son numara'arını teşkil eder.

Saat 9 — Beş on dakika istirahat.. Sevimli küçük köpek sahibine hürmetlerini ve sevgilerini arz için koşup yanına gelir. Bir iki okşanıştan sonra bir şeker parçası, yahut bir ekmek kabuğile taltif edilir.

Saat 10 — Kuaför gelmiş.. Saçlar düzeliyor, hafif bir makyaj yapılıyor.. Biraz pudra, biraz ruj.. Gözlere biraz siyahlık, kâfi!.. Kendisi zaten güzel, fazla süslenmeğe ne hacet!

Saat 10,30 — Yıldızımız yazıı masasının önünde.. Sabah postasını tetkik ediyor.. İçli aşk mektupları, imzalı resim istiyenler, izdivaca talib olanlar vesaire.. Mektupların içinde çok hissî yazılmış olanları var.. Fakat öyle de komiklerine rasgeliniyor ki.. Resimlere bizzat kendi yazısile imzalar ve tatlı birkaç kelime.. Lâkin mektuplar kâtibeye havale..

Derken telefon çalıyor.. Çalıyor ama.. bir defa iki defa değil, her iki üç dakikada bir.. Hizmetçi ayni cümleyi tekrar ediyor: «Bayan evde yok.. Geldiği zaman telefon ettiğinizi söylerim!..»

Saat 12,30 — Eve dönüş.. Öğle yemeği hazır.. Fakat çok yemeğe gelmez, kilo artar, karın şişer, kalçalar büyür, yüz yuvarlaklaşır.. Biraz et, biraz sebze, bol yemiş.. Bir kahve bir sigara.

Saat 1,30 — Bu öğleden sonra uykusu, ancak haftada bir nasip olur. Onun için, haydi şezlonga uzan. Yatağa girmeğe gelmez. İnsan belki akşama kadar uyur kalır. Saat dörtte arkadaşlarla randevu var.

Saat 3,30 — Eyvah, randevuya güç yetişeceğim. Yüz ve saç tuvaletini hafif bir tazeleme.. Bir öğleden sonra elbisesi. Hemen arabaya.. Müşterek bir gezinti yapılacak.. Yalnız bu sefer sabahkinin aksi cihete.. Gene kar altında kalmış kırlar, gene güzel yollar.. Çamlıklar ve temiz hava.. Hep birden gülüşme.. Hep bir ağızdan şarkılar..

Saat 5,30 — Bu gün tatil günü olduğuna göre zavallı yıldız bir çaya da mı gitmesin?.. İşte birçok ahbablar.. En büyük otellerden birine davet ediyorlar. Fakat ne oturduğu yerde, ne de dans ederken rahat etmesinin imkânı yok ki.. Herkes ona bakıyor. Erkekler ve kadınlar.. Birçokları hiç çekinmeden parmaklarile gösteriyorlar; ve nazarlardan pekâlâ anlaşılıyor ki herkes onu sade takdir ve hayranlıkla seyretmiyor. İçlerinde müthiş tenkit edenler de var!

Saat 6,30 — Yıldızın ahbablarından biri orijinal bir teklif yapıyor. «Haydi, diyor, hep beraber şu senin filmini görmeğe gidelim. Sade kendini ayna yerine beyaz perdede görmekle kalmazsın. İyi, kötü, hakkındaki mütalealarını da kulağınla işidirsin!» Yıldız, sinirleneceğini biliyor. Hususile tatil gününün en aşağı iki saatini böyle karanlık bir yerde geçirmek.

Saat 8,30 — Yemek zamanı.. Hiç olmazsa bugün istediğini yemeğe kendi kendine müsaade verdi.. En nefis yemek pişiren lôkantalardan birine girdiler. Yıldız, bir çorba, bir balık, bir et bir de tatlı ısmarlıyor. Kırmızı ve beyaz şarap içiyor. Midesi, böyle kalabalığa alışmadığına göre, acaba rahatsız olmasın?.. Ol-

sa da ne ehemmiyeti var. Bir hafta gene rejim var.. Sade salata, meyva, sebze ve bir iki dilim ekmekle altı günü geçecek.

Saat 10,30 — Yıldızımız adamakıllı doymuş, hafif tertip de sarhoş olmuştur. Bir kabareye, bir bara gidilmez de ne yapılır?.. Ancak o, yalancıktan itiraz etmek istiyor: «Yarın, diyor, saat yedide kalkmak mecburiyetindeyim. Erken yatsam hiç fena olmıyacak?.. Eğer tam uykumu alamazsam, ertesi gün benden hayır yoktur.» Arkadaşları ve dostları: «Canım on ikide çıkarız!» cevabını veriyorlar. O da ses çıkaramıyor.

Saat 11 — Gece lôkali tam kıvamını bulmuş. Yıldızın bir saniye bile yerinde hür olduğu yok. Sade arkadaşları, dostları değil, uzaktan yakından

göz aşinaları bile gelip kendisini dansa kaldırıyorlar. Reddetmek kabil değil.. Çünkü velev ki karınca da olsa, aleyhinde bulunarak düşman kazanmak doğru mu?

Saat 12,30 — Yıldız yatağında. Gâh tek, gâh çiftir.... Biraz sonra deliksiz bir uykuya dalıyor. Çalar saatin akrebi yedinin üzerinde.. Geceniz hayırlı olsun sevimli yıldız !

Bilmiyorsanız öğrenin: Bir yıldızın 24 saatlik tatil hayatı işte böyle geçer!...

Hayatta Muvaffak Olmak İçin Takip Edeceğiniz Yol

— *Başı 3 üncü sayfada* —

malûmat ile iktifa edemez. Bu gibiler kendi şubelerinde tetkikatlarını tamika mecburdurlar.

Mamafi yalnız okumak ve tetkik etmek te kâfi değildir. Meselâ bir tüccar sabahtan akşama kadar işi ile, gelen mektupların mütaleası ile meşgul olabilir. Fakat bu, onu bir adım ilerletmez. Bir tüccar için insan tanımak, dost edinmek; başkalarını alâkadar etmesini bilmek gibi bazı evsafa ihtiyaç vardır.

İKİNCİ İMTİHAN

Gayeniz Nedir?

Hayatta gayesi olmıyan insan olmaz. Herkesin kendine göre büyük veya mütevazi bir gayesi vardır. Gayesiz insan bedbin ve serseri olur. Gaye, insanı muayyen bir hedefe götüren bir kuvvettir ki, muvaffakıyetin en birinci şartıdır.

Bir insanın gayesi hattı hareketinden anlaşılır. " Ben tüccar olmak isterim " dersiniz, fakat bunu demek, gayenizin bundan ibaret olduğunu göstermez. Çünkü biz ekseriya en ziyade yapmak istemediğimizi yaparız. Binaenaleyh tüccar olmak istediğini söyliyen adamın altı aylık hayat ve hattı hareketini tetkik etsek, meselâ ticaretten ziyade memuriyete meclûb olduğunu görürüz. «Gayem bir çiftliğe çekilip çiftçilik etmektir» diyen bir adam, bütün gününü gazete okuyarak, dedikodu yapmakla geçirir, ve çiftçilikle hiç meşgul olmazsa onun, gayesini yanlış anladığına hükmetmekte tereddüt etmeyiz.

İnsanın gayesini gösteren hattı hareketidir. Demek ki kendinizi imtihan etmek istediğiniz zaman, bir seneden beri ne ile meşgul olduğunuzu ve neleri ihmal ettiğinizi kaydediniz. Bunu tesbit ettikten sonra kendi gayenizle mukayese ediniz, şu neticelerden birine varacaksınız:

— Yaptığıma bakılırsa gayem şu olmak lâzımgelir.

— Halbuki ben şunu istiyorum.

— Şu halde gayeme vasıl olmak için şunu yapmalıyım.

Bu neticeye vardıktan sonra mesele halledilmiştir. Gayenizi tayin ettikten sonra hattı hareketinizi ona göre tayin edersiniz.

ÜÇÜNCÜ İMTİHAN

Hayaliniz Zengin midir?

Hayal deyince, bir ağaç altında oturup şairane hayale dalmak mânasını murat etmiyoruz. Hayatta ileride vuku bulacak hâdiseleri önceden tertib edib hazırlamak, peşinen hertürlü tertibatı almak için, hayal kuvvetine ihtiyaç vardır. Hayatta muvaffak olmuş insanlar hep istikbali görüp te evvelden tedbir alan kimselerdir. Hayalinizin kuvvetini anlamak için kendi kendinize şu suallerin cevablarını veriniz:

1 — Yabancı bir memlekette parasız kalsanız ne yaparsınız?

2 — Dilini bilmediğiniz yabancı bir memlekette hayatınızı kazanmağa mecbur olsanız ne yaparsınız?

3 — Akşamları çok iş yapan bir ticarethanenin müdürüsünüz. Elektrikler birdenbire kesilse ne yaparsınız?

4 — Beklemediğiniz büyük bir mirasa konsanız ne yaparsınız?

5 — Evinize hırsız girse ne yaparsınız?

6 — Askere çağrıldığınız zaman ne reye müracaat etmek lâzımdır?

DÖRDÜNCÜ İMTİHAN

Cesaretiniz Var mıdır?

Umumî bilgiler, gaye ve hay[a]
bunlar muvaffakıyetin üç sırrıdır. Fak[at]
bir dördüncü sır daha vardır ki, ehem[-]
miyet itibarile hiç te bunlardan aşa[ğı]
değildir. Cesaret, muvaffakıyetin e[n]
büyük sırrıdır. Cesaret, olmaksızın d[i]ğer vasıflardan istifade edilemez.

Hayatta nekadar kimseler vardır k[i]
korku ve endişe içinde oldukları yer[-]
de mıhlanıb kalırlar.

Korkuya karşı yapılacak mücadel[e]
derunî bir mücadeledir. Korkudan ku[r]tulmak için bundan başka çare yoktu[r].
Bugünkü hayat mütevazi, mahcub, kor[-]
kak insanlara gülmüyor. Atılgan ve
cesur olmak, bugünkü mücadelede mu[-]
vaffak olmak için en ziyade aranan
unsurlardır.

Ne Yaptımsa Mahmut Yesariyi Söyletemedim

— *Başı 10 uncu sayfada* —

iddia ederim. Sürtüğü yazmam, benim için yeni bir ümit kapısı oldu. Bu eserin muvaffakıyeti, bana, kafamın içindeki bir hayli mevzuları canlandırıp sahneye atmamı teşvik ediyor.

Hiç bu kadar canlı, bu kadar genç, bu kadar ateşli görmediğim Mahmuda yeni hazırlıklarını soruyorum.

Bir hayli, (Suna) ve (Ayrılış) ın, artık görmiyen genç ve çok değerli bestekârı Necip Celâldan bahsediyoruz.

— İşte, onunla, diyor, yeni bir operet hazırlıyorum. Bu operet hakkında çok şey söyliyebilirim. Fakat bir çok muharrirlerimizin, sanatkârlarımızın - enteresan, sürpriz, orijinal, yenilik gibi - yıllardanberi temcit pilâvı gibi ısıtıp ısıtıp ortaya sürmekten usanmadıkları sakızları çiğnemiyeceğim. Çünkü halk, daima fare doğuran dağlarla karşılaştı ve artık öğünülen bağlara küçük sepetle gitmeği öğrendi.

— Yani ne demek istiyorsun?

Manalı manalı yüzüme bakara[k]
söyliyor:

— Reklâmcılığın bu asırda bir zek[â]
eseri olduğu muhakkaktır. Fakat, halkı[n]
da aptal olduğunu kabul etmemek, bi[r]
zekâ eseridir.

— Yani?..

Ellerimi tutuyor:

— Yani?.. Nafile, ne yapsan ben[i]
fazla söyletemezsin!

SPOR

Kar tipisi Altında Yapılan Koşuyu Nasıl Seyrettim

Kros Kantri müsabakalarının en güzelini geçen hafta Veliefendi sahasında yapılan üçüncü kır koşusunda seyrettik.

Büyük bir kar tipisi altında yapılan bu müsabaka, senelerdenberi şahidi olmadığımız bir şekilde.. en güç bir mevsimde yapılmış oldu.

Günlerce yağan kardan sonra, koca Veliefendi sahasının ucubucağı belli olmıyan geniş arazisi baştan başa karla örtülmüştü. Bu güzel manzarası içinde, adeta bunaltıcı bir şekilde yağan kar tipisi arasına salıverilen atletleri, beş on metre uzaktan takibetmek imkânı bile yoktu.

Üçbin metroluk mesafe içinde biribirlerinin izlerini takibeden otuzdan fazla atlet, sahanın bazı yerlerinde yarım metroyu bulan kar tabakası içinde en ufak bir şaşkınlığa maruz kalmadan, o koca sahayı onbir dakika gibi bir zamanda koşmağa muvaffak oldular...

5000 metrocuların müsabakası çok daha zorlu ve güç oldu.

Veliefendi sahasının 2400 metroluk pistini iki defa dönmeğe mecbur kalan atletler, bu mesafeyi aşıb bitirinceye kadar belki de analarından emdikleri süt burunlarından geldi.

Rahat bir havada bakmakla biti tükenmek bilmeyen o koca mesafeyi, on sekiz dakika içinde koşmağa muvaffak olan atletleri, burada tekrar tekrar tebrik etmek; ve bu kadar meşekkatli bir yarışı yaptıkları için onları takdir etmek borcumuz ve vazifemizdir!..

İngiltere Futbolu Ne İçin Dünyaya Hâkimdir?

Dünya futbolunu elinde tutan ıngilizler kar, yağmur, fırtına dinlemeyip "lik„ ve „kral kupası„ maçlarını her hafta, en küçük bir şekilde aksatmadan yapıb duruyorlar.

İngiltere'de futbol golf ve kriketten sonra adeta millî bir spor hareketi olarak kabul edilmiştir.

İngilizler çok sevdikleri futbolu, daha ziyade inkişaf ettirebilmek için, amatörlükten ayırmak suretile profesyonel şekilde tatbik ederler.

Aylıkları en aşağı ikiyüz liradan fazla olan İngiliz profesyonelleri içinde altı yüz, yedi yüz lira kadar yüksek maaş alan oyuncular da vardır.

İngilterede 88 profesyonel klüb vardır. Bunlar birinci, ikinci, şimal, cenub olmak üzere dört like taksim edilmişlerdir. Her likte bu suretle 22 takım vardır. Bu 22 takım her hafta maç yapmak suretile, bir futbol mevsiminde 42 lik maçı yapar.

Profesyonel takımlar bu lik maçları haricinde «Kral kupası» namile ayrı bir maç daha yaparlar ki, bu kral kupası evvela şimal ve cenub takımları arasında başlar. Yenilen dışarı çıkmak suretile yapılan bu oyunlar, yavaş yavaş ikinci ve birinci lik takımlarına kadar gelir.

88 klübün iştirak ettiği «Kral kupası» maçları sekiz turdaj nihayetlenmiş olur.

İngilizler «Kral kupası» oyunlarına daha ziyade ehemmiyet vererek, bu maçın finalı yapılırken hava ne kadar fena ve buzuk olursa olsun, Kral mutlaka bu maçta bulunur; ve galib gelen takımın elini sıkar, madalya ve kupayı kazanan takıma verir.

Büyük bir merasimle yapılan bu oyun Londranın meşhur stadı olan "Vembley„ de oynandığı gün, Londrada adeta bu vesile ile büyük şenlikler yapılır...

Kıral kupasının dördüncü turunda (32) takım karşılaşmıştır.

Bu maçlarda 406.428 kişi seyirci olarak bulunmuş ve 35.162 İngiliz lirası hasılat olmuştur.

Ömer Besim Koşalay

Meşhur İngiliz profesyonellerinden Luton ve Smith

Türk Spor Kurumunun Hayırlı Bir Teşebbüsü

Türk Spor kurumu, klüblerimizin bugünkü müşkülleri üzerinde yaptığı umumî tetkiklerden sonra, yeni ve mühim bir karar vermek üzeredir.

Her aklına esenin şurada burada bir klüb tesis etmek suretile, bugünkü klüb adedini haddinden fazla arttırmış olan mıntakaların, tuttukları bu yanlış yolu nazarı dikkate alan Spor Kurumu; muhitleri biribirlerine yakin olan klübleri bir araya getirmek suretile bir yenilik yapmak üzeredir.

Onbir futbolcu tedarik edenlerin bir klüb namı altında yaptıkları faaliyetten, lüzumu kadar faide temin edilmediği kanaati, bu kabil klübleri birleştirmek fikrini meydana çıkarmıştır.

Bugün İstanbul mıntakasına dahil yirmi iki klübu, teker teker tetkik edecek olursak, bunlardan mühim bir kısmının büyük bir yokluk içinde bucalamakta; ve gelişi güzel yapılan bir futbol hareketi içinde yuvarlanıb durmakta olduğunu görürüz.

Gelişi güzel dağılmış olan bu kuvvetleri toplamak suretile, kuvvetli takımlar vücude getirmeğe yarıyacak olan bu birleşme şekli, kat'î kararı aldıktan sonra bugünkü spor hareketlerimizin daha varlıklı bir şekilde faaliyette bulunduklarını kolaylıkla göreceğiz.

Sporcunun en küçük ihtiyaçlarını tedarik edemeyen, memlekette tatbik edilen spor hareketlerinin ikisine iştirak edemiyecek bir halde bulunan bu klüblerin, üçü beşi bir arada olunca, yarın bugünkü varlıklarından daha fazla hareket yapmış olacaklar ve bunlardan daha esaslı bir şekilde istifade olunacaktır.

Türk Spor Krumunun, ön ayak olduğu bu yeni işinde sür'atle harekete geçmesini ve dağnık bir halde bucalayan birçok klüblerin biran evel derli toplu bir şekilde faaliyet yapmış olmalarını gönülden arzu ederiz...

M. Nuri Vural

Veli efendi sahasında yaplıan müsabakanın hakemleri

MAVİŞ

— Geçen sayının devamı —

Fakat, Muradı kandırmak, inandırmak, düşüncesini başka alana saptırmak gerekti. Hem, Murada söyliyecekleri de yalan değildi ki. Yalnız eksikti, kolunu Muradın omuzuna atarak :

— Murat, dedi. Beni ne kadar sevdiğini, canını bile benden esirgemediğini bilirim... Benimkisi öyle gönül derdi, falan değil...

Bilirsin ya, öksüz büyüdüm. Buradan Lüleburgaza doğru bakarken, bu ovada kaybolan babamı, babayiğitleri, serilsefil olan çoluk çocuğu, kendi küçüklüğümü düşündüm. Bu suların içi hep insan yüzü doldu, ben, Ergeneye bakarken...

Ortalık ta kötü gidiyor diyorlar. Bu akşam garipliğinde içim garipsedi. Anladın mı iki gözüm. Eğer bağlaman yakında olsaydı, bana Tuna boyundan bir hava çal! diyecektim.

Eh artık geçe kalmıyayayım. Süt annemin ellerinden öperim. İkinizi beklerim. Yeni bir davulcu bulduk: Recep, yeni yeni havalar biliyor..

Osman kahkahaya başladı.

Süt kardeşler ayrıldılar. Osman. atı Lüleburgaza doğru sürdü.

Kır havası, böceklerin sesleri, tombillerin (tarlakuşu) şen çıvıltıları, bu güz akşamının güzelliğini derinleştiriyor; Osman, bu inceliği içe içe ilerliyor. Ve tabii Emine de beraber.

— Hey deli oğlan; halin ne olacak? çift sürerken: yanı başında, yatarken: yanı başında.. Onu görünce abtallaşırsın.. böyle yalnızken, türlü türlü şeyler kurarsın. En katı yürekleri yumşatacak sözler bulursun. Onu görünce put kesilirsin.. Ya da sudan mudan kem küm edersin. Ya o, sen var mısın, yok musun?. Hiç de oralı değil.. Yanından salına salına bir gidişi var ki...

Sen de Osman, bir cılız ot mu olursun? bir mum ışığı mı olursun? rüzgârının önüne baş keser, eğilirsin.. halin nolacak Deli Osman?..

Diye söyleniyordu...

İşte, bütün bunları Murada söyleyecekti. Murat ne yapabilirdi. Haydi diyelim ki, Murat, Emineyi ona verecek güçde olsun. Değil mi ki, o, kendisini sevdirmedi. Buna da onuru yatmıyor; hemen düşünmesinin yolunu değiştiriyordu... Ne yapsa yol yok!.

— Dur, be Mercan, huysuzlanma öyle!. Canım yandı.

— Amma da, katı dişleri varmış köpeğin. Baldırımdaki yarası geçmedi.

***

Güzün içli bir akşamı. Toprak yolda ağır ağır ilerleyen tek atlı talikanın çıngrak sesleri duyuluyor.. sağdan, soldan ürken tarlakuşları ötüşerek havaya dikine uçup, eski yerlerine dönüyorlardı. Atın dizginleri Eminenin elinde idi. Devrilmiş tarlalara bakarak bir köy türküsü tutturmuş gidiyordu. Yanında küçük kardeşi Ali, elindeki mısırı ısırıp duruyordu. Araba, söğütlüğün önüne geldiği zaman, birdenbire bir al atlı söğütlerin arasından çıkıverdi. Arabayı önledi.

— Dur Emine!..

Diye kısık bir sesle bağırdı.

Eminenin türküsü ağzında kaldı. Ürktü. Sonra birden kendisini toplıyıverdi, kaşlarını çattı, sordu.

— Ne istiyorsun Osman?.

Osmanın da kaşları çatılmıştı. Yüzünün çizgileri derinleşmişti. Kesin karar veren adamların halini yaşıyordu. Kısaca cevap verdi.

— Seni istiyorum. Beraber gideceğiz, tez talikadan atla!.

Emine, öfkesini yendi. Burun delikleri sık sık açılıp kapanıyordu:

— Demek, bu marifetin de vardı.

Bu kafası yukarı kız, sözünü sürdürecekti. Fakat Osmanın bulanık yüzünden ürktü.

Osman kısaca:

— Sorma, ben de bilmiyorum..

Emine gülümsedi:

— Peki Osmancığım.

Diyerek arabadan çevikce atladı, Osmanın yanına sokuldu. Ve yüzüne tatlı tatlı baktı.

Osman, heyecandan neredeyse attan yuvarlanacaktı. O, bu çetin kızın bu kadar kolay yola yatacağını ummuyordu.

Ya, Emine karşı geleydi, ne yapacaktı? onu sürüklemek için, bir kadına eli kalkabilecek miydi?. Bunu da yapamıyacaktı.

Yolun ortasında iki silâh gümleyecek, ikisinin de kanı biribirine karışacak.. ve sevdiği bu kız da Koçun olmıyacaktı. İşin böyle bitmesi ne iyi olmuştu. Osman şaşırmıştı:

— Beni çok üzdün Eminem.

— Suç benim mi?. Hangi kız, oğlana: «gelde beni al» der. Niye beni babamdan istemedin?

— Hiç benim gibi.... kopuğa!.. diyecekti ama, kopuk sözü hoşuna gitmedi.

Emine titizlendi....

— E hiç benim gibi.. Lâfın arkası?.

Osman güldü :

— Hiç benim gibi züğürte seni verirler mi Emine?

Koçun beş bin koyunu, sekiz yüz dönüm tarlası, üstelik te sekiz mandırası işliyor. Babanın da bir o kadar malı var. Baban Koçu bırakır da..,

— Öyle söyleme Osman; anan değirmenci çavuşların kızını istedi. Onun da tarlası, koyunu, üstelik dönen iki değirmeni var.

Verdiler de neye almadın?...

— İnanma Eminem, dünya bir yana, sen bir yana. Benim malda, toprakta gözüm yok. Çalışıp yiyorum. Daha gencim.. Malın fazlası kahırdır adama.. Ben pula değil, gönüle tapıyorum. Ba..

Emine şakrak bir kahkaha ile cevap verdi:

— İnanayım mı bari? Herkes, senin için, Osman, bir yere bağlanmaz, o, havalıdır. Yuva kurmaz, der.

Bu ses, içini alan taran ediyordu.

Osman, sarhoş olmuştu. Uzakta, bir toz bulutuna gözleri ilişti. Dingili bağsız bir öküz arabasının gıcırtısı duyuldu. Kendini topladı.

— Bak Emine, bir öküz arabası sökün etti, tez gel, küçük kardeşini de unutma!

Emine, gülerek...

— Çocuk musun Osman, Aliyi ne yapacağız?

— Onu burada bırakırız. Ben, atı yolun kenarındaki şu söğüde bağlayayım. Gelenler, onu alırlar.

Ağzını öpeyim Emine.

Mısırı geveleyen Aliye ablası sokuldu:

— Biz şimdi geleceğiz. Korkma, kardeşim!.. dedi.

Osman da atını arabaya yaklaştırarak Aliyi okşadı.

— Yatsıya kadar, ablanla döneceğiz. Artık, ben senin enişten oldum Ali!.

Osman Emineyi kucağına aldı.

Emine, sordu:

— Nereye?.

— Dünyanın öbür ucuna kadar.

— Çok güzel Osmancığım, aramızda bir nikâh olsun.

— Nerde yaptıralım, ben de bunu istiyordum.. gittiğimiz yerde yaparız bu işi, sonra köye döneriz.

— Olmaz, Osman, böyle olmaz. Koruya gidelim, karşıki koruya. Orada kimseler yoktur. Bir iki saat oyalanalım. Sonra da bize yakın köydeki Fatin hocaya gider nikâhı kıydırırız. Olur biter..

Osman eğildi, kızın dudaklarından öpmek istedi:

Emine elini uzatarak, okşıyan bir kaş çatışıyle:

— Nikâha kadar, birşey yok. Söz ver

Yazan :

Tevfik Abdurrahman Tanyolaç

— Senin hangi dediğin iki olur Eminem!

***

Fatin hoca, köy odasında oturmuş, yanındaki muhtar Kasımla, Kâhya Rıza ile gelecek kışın ne kadar soğuk olup olmıyacağını konuşyorlar; ve bir sürü tahminlerde bulunuyorlardı:

«Yok, bu yıl turnalar, erken dönmüş. Kargalar, bulut bulut geçiyormuş.. filân filân..»

Kahvecinin getirdiği kahveleri hem içiyor, hem geviş getirircesine çene çalıyorlardı. Kavuşan güneşin son ışıkları, hasır döşemeden çekilmişti ki, bir nal sesi duyuldu. Birkaç dakika sonra kapının kanadı «şırak» diye birdenbire ardına kadar açıldı. Oturanlar, şaşkın şaşkın Osmanla Emineye bakakaldılar.

Ve neden sonra, Osmanın hatırına gelip te söylediği selâma karşılık verdiler. Fatin hoca, kulağını kaşıdı, sakalını sıvazladı :

— Hayır ola evlât?

Osman, telaşlı telaşlı söyledi:

— Hocam, hayırlı bir iş göreceksin!. İşte hepimiz tamam. Kasım ağa da burada, Kâhya da.. nah şahitler, kıy bakalım nikâhımızı.

İmam, yutkundu; gözlüğünün üstünden baktı.

— Hoş amma...

Osman sinirlendi:

— Amması nolacak bunun?.

İmam, işin sarpa saracağını anladı: Yavaştan aldı:

— Amması bu: yılmaz; yani demek isterim, ki.. kızın gönlü var mı bu işte?.. Babası da razı mı?

Osman güldü :

— Korktuğun bu olsun hocam. Yüreğini serin tut. Biz biribirimizi seviyoruz. Sor istersen Emineye de...

Emine, söze karıştı :

— Osman gerçek söyliyor. Ben, Osmanı seviyorum. Nişanlımda ne gözüm var, ne gönlüm.. Yalnız, görüyorum, ki Kâhya ile Muhtar çekingen davranıyorlar..

Muhtar atıldı:

— Vallahi kızım, iyi bildin. Biz, senin böyle kocaya kaçacağını kestiremezdik. Osman da hoş delikanlı amma!. Gönül işine de karışılmaz, amma... amma şey kızım babanın hatırı.

Kâhya da kafasını sallıyarak muhtarın sözlerini kabulleniyordu.

Emine, Osmanın bir tek söz söylemesine ön vermeden atıldı:

— Bunun kolayı var; dedi.

Biz, gelirken, Emin pehlivanı gördük. Şuraya saptı, kollarını sıvamıştı, abdest mi alacak bilmem. Onu babam çok sever, beni de sever o. Onu çağırın.

Kâhya, «yükü sırtımdan attım» der gibi derin bir nefes aldı. Ve hemen odadan fırladı..

— Senin hangi dediğin iki olur Eminem?..

Biraz sonra, yalnız olarak Emin pehlivan, çam yarması boyu ile içeri girdi. Yüzü düşünceliydi. Belli idi ki, Kâhya, işi bir solukta anlatmış ve sıvışmıştı.

Emine, pehlivanın arkasına koştu; gizlendi ve bağırdı :

— Pehlivan, beni koru, Osmanın eli elime değmedi, işte yüzü. Kılıma bir hata olursa, sizden bilirim.

Osman, alt tarafını dinliyemedi. Yeni bir rüya mı görüyordu?. Bugün başından geçenler, rüyadan başka ne olabilirdi?. Başı dönüyor, bir yaprak gibi sapır sapır titriyordu. Bir karar vermeğe vakıt bulamadan dışarda at kişnemeleri, nal sesleri ortalığı doldurdu. Geniş odanın içi, Eminenin babası, nişanlısı, yanaşmalar, Koçun arkadaşları ile doldu. Az geçmeden yine at kişnemeleri, nal sesleri, Osmanın arkadaşları, Osmanın köylüleri bu geniş odanın kucağında yer buldu.

Vak'a, bir radyo hızıyla iki komşu köy arasında yayılmıştı.

Gelenlerin bütün yapınışları sinirli idi. Mestan ağanın şerefi, köyün namusu, Koçun itibarı; böyle sadık görünmenin vereceği menfaati hasaplayan bazılarının da düşünüşü, işi sarpa sarmıştı. Barutu ateşliyecek bir kıvılcım...

Bu kıvılcım kim olacaktı?.

Osmanın şaşkınlığı geçmiş, çelik bir adam olmuştu. Şimşekli bakışlarla gelenleri süzüyor. Herkesin gözü Osmandan, Mestana, Koça dönüp dolaşıyordu. Burada muhakkak bir kan olacaktı. Osman, bu işten kansız çıkmazdı.

Eminenin babası göğredi :

— Osman !.

Öfkesinden göbeği inip kalkıyor, ve soluğuna tempo tutuyordu.

Osman, boğuk bir sesle karşılık verdi:

— İleri, geri söyleme ağam.

Pehlivan, Mestan ağanın kulağına birşeyler fısıldadı. Osman, bunun farkında bile olmadı. Onun gözleri Eminenin yanında bir kahraman tavrı alan, pis pis sırıtan Koçu buldu. Ve Emine'nin, pehlivanın arkasından çıktığını, odanın boşaldığını; duvaklı bir kızın bu hamhalat adamın kollarına atıldığını gördü. Oda, bir gelin odası olmuştu.

Dişlerini gıcırdattı. Dişlerini gıcırdatması, bu bir ânlık rüyadan onu uyandırdı. Herkes bekliyor.

Eller kuşaklarda tabancaların kabzelerini sıkıyor, hançerlerin sapları yumulmuş avuçlarda eziliyordu.. bir tek işaret, iki köyün kanını biribirine katacaktı.

— Arkası var —

Gönül Düğümü

— *Başı 5 inci sayfada* —

vermekte çok geç kalmıştım. Bunu biliyordum.

Fakat sevmemek insanın elinde olmuyor ki..

❖

Bir sabah kumsalda yine göründü. Çocuk gibi yanına koştum. Yüzü biraz solmuş, küçülmüş gibi görünüyordu.

—Hasta mıydın Perran, kaç gündür görünmüyordun?

—Ben de sizden kaçmak istiyordum bay Adnan.

— ! . . .

— Benden kaçmak istiyordunuz siz.. Beni, bunu anlamıyacak kadar çocuk mu buluyordunuz?

— Senden niçin kaçmak istiyeyim Perran ?

— Korkuyorsunuz da onun için.

— Senin gibi şen, şakacı, güzel bir küçük çocuktan korkmak niçin Perran?

— Sizi sevdiğimi anladığınız için..

— Tabiî seversin. Seni çok beğenen bir baba gibi seven dost sevilmez mi?

— Kelime oyunu yapmayınız bay Adnan.

— Yanılıyorsunuz Perran. On sekiz yaşında bir çocuk ne istediğini ve neyi seveceğini pek kestiremez. Ne oldu senin subayın? Hani bir subay olmak istiyordun?.

— Vaz geçtim o hayalden.

— Gençlik böyledir çocuğum.

Ben de gençliğimde bir kız sevmiştim. Senin kadardı. Tam bir bahar ve bir yaz uzaktan sevişmiştik.

— Niçin evlenmediniz?

— Evlenelim dediğim gün hayatta gençliğin ve aşkın kâfi olmıyacağını söylemiş, zengin bir adamla evlenmeği tercih etmişti.

— Çok kalpsizmiş sizin sevgiliniz..

— Öyle söyleme Perran. Genç kız gönülleri rüzgâra tutulmuş dalgalar gibidir.

Yol değiştirmeleri kolay olur.

— Siz beni tanımıyorsunuz bay Adnan.

— Değil mi ki gençsin Perrancık?..

Değil mi ki bu kadar güzel, bu kadar şen, ve bu kadar sportmensin.

Bu gönül düğümü senin ipek ellerinde çabuk çözülür.

Perran uzun kirpiklerinin saçağını, tatlı kara gözlerine çekti, uzaklaştı.

İlk aşkımı içimden söküp atarken, buna çalışırken pırıltılı üniformamdan ve yirmi iki yaşın her derde katlanan sağlam yüreğinden kuvvet almıştım.

Halbuki şimdi!..

❖

HAYATIN ESRARI ÇÖZÜLÜYOR

— *Başı 13 üncü sayfada* —

saklandıktan sonra tamamile ölmüş olduklarına emin olmuş, sonra bunları su içerisine atınca tekrar canlandıklarını görmüştü. Çok seneler evvel de Nematode denilen çok ince kurtlar iyice kurutulmuş, aradan 28 sene geçtikten sonra geçenlerde âlimler bu kuru ve ölü kurtları su içerisine atmışlar!.. Fakat tuhaf değil mi bu böcekler suda canlanmışlar ve tekrar üremeğe başlamışlar. Halbuki bu böceklerin ölü oldukları muhakkaktı. Çünkü bunların tabiî ömürleri on aydır. Böyle olduğu halde bu kurtlar 28 seneliktir. Fen şimdi bu harika karşısında şaşırmış kalmış.

***

Tavşanların, Hazreti İsa gibi babasız doğduklarını işittiniz mi? Bu harikayı da Amerikada Harvard üniversitesi profsörlerinden doktor Gregorg Pincus yapmıştır. Bu doktor dişi bir tavşandan bir yumurta çıkartmış. Bunu bazı kimyevî maddelerle karıştırmış. Bundan sonra, yavru meydana getirebilecek bir vaziyete getirilen bu yumurtayı, başka bir tavşanın yumurtalığına koymuş. Bu tavşandan (babasız tavşan yavruları) meydana gelmiş...

Ya, Hazreti Âdem gibi annesiz, babasız doğan hayvanlara ne dersiniz. Buna da Amerikalı doktor Browne Haruvey muvaffak olmuştur. Bu Doktor, ufak bir deniz balığının yumurtalarını, kendi icadettiği bir cihazla ikiye bölmeye muvaffak olmuş sonra bunları kimyevî bir mayiin tesiri altına koymuş. Bundan sonra yumurtaları deniz suyunun içerisine bırakmış, çok geçmeden bunlardan, babasız ve annesiz balıklar doğmuşlar, yaşamışlar ve çoğalmışlar...

***

Aristo eski Yunanistanın büyük filesoflarındandır. Büyük âlim o zaman, hayatın topraktan fışkırdığı nazariyesini ileri sürüyordu. Bugün, bu inanışın doğru olmadığını bütün âlimler teslim ediyorlar. Amerikada doktor George Washington Crilede hayat kıvılcımının höceyre içindeki elektrikten meydana geldiğini ileri sürüyor. Bu doktora göre: vücudumuz içerisinde milyarlarca elektrik dinamosu vardır. Bir elektrik dinamosu nasıl dışarıda makineleri işletiyorsa, vücudumuzdaki bu sayısız dinamolar da hayatı temin ediyormuş.

Hayatın tezahürleri bizi her vakit hayrette bırakıyor. Fakat bugünkü ilim sihirbazlarının ortaya koyduğu şeyler bizde daha az hayret uyandırmıyor.

Birgün tuhaf bir raslama bana Perranın, Nerimenin kızı olduğunu öğretti.

Çok istediğim halde kaçmağı daima ertesi güne bıraktığım plâjdan deli gibi uzaklaştım.

Sarışın kumsal..

Işıklı plâj.

Dünyadaki bütün güzelliklerden daha güzel genç kız; benim için çözülmez bir düğüm oldu. Kalbimde yerleşen bir kördüğüm..

SUS UYANMASIN

— *Başı 15 inci sayfada* —

bilmediğim, tatmadığım hisleri aşılıyo içime.. sen bizi bırakmadan önce ço üzüntü çekmişsin. Günlerce yemede içmeden, uykudan kesilmiş, gözlerin yaş başın avuçlarının arasında çırpınmış, du muşsun. Kimbilir sevgi ile, yuvan arasınd ne acılar çektin anne.

Terazinin öteki gözü ağır bastı yürüdün gittin.

Ben sevginin acı, kırıcı, hırpalayıc öldürücü birşey olduğunu senden, okuduğum kitaplardan öğrenmiştim. Se giden ne kadar çok korktuysam, o kad çabuk yakalandım ona..

Bülend; otuzunu yeni geçmiş bir erke

Koyu kumral saçları, tatlı, altın gi parlak, yumuşak gözleri var. Alnı dai bir düşünce ile bulutlu gibidir.

Bizim kolda Doçent..

— Arkası var —

Halka, sıhhati ile alâkadar olmasın öğütleyen, hastalıklara karşı alınacak ilk tedbirleri öğreten (Lokman Hekim) adlı güzel bir aylık mecmu neşreden :

Dahilîye Mutehassısı

Dr. Hafız Cemal

LOKMAN HEKİM

Pazardan başka günlerde öğleden sonra saat ($2\frac{1}{2}$ tan 6 ya) kadar İstanbulda Divanyolunda (104) numaralı hususî kabinesinde hastalarını kabul eder. Salı, cumartesi günleri sabah saat ($9\frac{1}{2}$ - 12)ye kadar hakikî fıkaraya bakar. Kışlık Telefon: 21044 Muayenehane ve ev telefonu 22398.

Okuyucularımıza sayın doktoru ve değerli mecmuasını tavsiye ederiz.

No. 49 *YARIM AY* BİLMECE KUPONU No. 49

Bilmece No. 49

S..r.d.. d..vi. mu..dı.. .rm.ş

Noktaların yerine gereken harfler gelince iyi bir öğüt meydana çıkacaktır.

Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız :

Birinciye : İpekli elbiselik; İkinciye : Bir pardösülük kumaş; 3 - 10 uncuya : Biryantin; 11 - 100 üncüye Resimli Ay duvar takvimi.

47 inci sayımızdaki bilmecenin doğrusu: (TEKDİRİLE USLANMIYANIN HAKKI KÖTEKTİR).

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada kazananlar :

Duvar Saati : İstanbul Bakırköy Zeytinlik mahallesi Karakaşkazade sokağı No. 21 Bay Galib kızı Jülide Tümer.

Masa Saati : İzmir Arasta 2 inci sokak No. 136 Bay Kemal Tongay oğlu Rasim Tongay.

Biryantin : İstanbul Tıbbiye talebesinden Sabri Kerim, İstanbul Fındıklı sıhhat memuru Semahat Çevik, İstanbul Beyoğlu 25 inci ilkokul No. 4 Feridun Şenol, İstanbul Kadıköy itfaiye telefon memuru Kemal Özcan, İstanbul Boğaziçi lisesi 425 Selma Ayışık, İstanbul Gazi Osmanpaşa ortaokulu 645 Suphi Konak. İstanbul Galata Senbenova mektebi No. 48 Rejin Levi, İstanbul Kuleli lisesi 957.

Yüz Kuruşluk Kitap : Kırklareli Sağlık direktörü kızı Vedia Kubat, Burdur orta okul 62 Halit, Ankara Sağlık bakanlığı levazım şubesinde Nail Can kızı Güzin Can, Ankara İktisat Vekâleti deniz nakliyat umum müdürlüğünde Ulviye Üstünel, Ankarara Adliye Vekâleti zat işlerinde memur İbrahim Kayhan, Ankara Tümen bandosunda Kemal Öztürk, İzmir ikinci noter memurlarından Rauf Giray elile Vasfi, Adana Kızılay caddesi İstiklâl ilkokulu karşısında No. 82 Muzaffer, Samsun Singer kumpanyasında muhasib Necmiye Türer, Amasya ortaokul 214 Necmi, Samsun İş bankasında Ruhsar Tunalı, Malatya D. D. beşinci işletme hareket dairesinde Tahir kızı Neclâ Göktuğ, Turgutlu Kâzım Aslan, Diyarbekir Ziraat müşavirliği kâtibi M. Türk, Erzurum baytar dairesinde gardiyan Mustafa Özpeker, Samsun lisesi No. 42 Cihat Koray, Ereğli (Karadeniz) yol çavuşu Halit Yolaçan oğlu Temel, İzmir Karantina Çember sokak No. 1 Suat Lenger, Denizli Ziraat bankası direktörü kızı Sevil Kurtulan, Rize hususî muhasebe tahsil müfettişi kızı Ayten Tuğcu.

Resimli Ay duvar takvimi : İstanbul Büyükçekmece Mimarsinan köyünde tüccardan Bay Mahmut kızı Muazzez, Tarsus Amerikan kolleji 277 Ahmet Köksaldı, İstanbul erkek lisesi 1402 Cezmi Polat, Tokat Asliye ceza mahkemesinde kâtib Mustafa Kuntay, İnegöl ortaokul 195 Şükriye, İstanbul Süleymaniye Avnipaşa sokak No. 8 A. Karalp, Niğde iskân işyarlarından Faik Olgay kızı Semiha Faik, Samsun Kule mahallesi meyhane sokak No. 13 Mehmet Gürsel, Manisa inhisarlar karşısında No. 3 Turan, Kırıkkale askerî sanat gedikli okulu 55 Ahmet Özgen, Eskişehir istasyon caddesi dilev sokak 519 Mukaddes Türkuş, İstanbul Tarabye P. T. T. şefi Füruzan Somyürek, Denizli Delikçınar eski sokak No. 33 İhsan Özemre, İstanbul Erenköy foto Ok, İstanbul Eyüp Yeniçeşme Ahmetçelebi sokak No. 16 Sebahattin Diken, İstanbul Kanlıca Samime Günerman, Keban askerlik şubesi reisi oğlu Çetin Toker, Kilis 2 inci komiseri S. Süraltınel, İstanbul Paşabahçe çalılı sokak No. 11 evde Neşet, Yalova sağlık işyarı Muzaffer Ülke, İstanbul Fındıklı Güzel Sanatlar Akademisi 2123 Süleymandan Niyir Saim, Diyarbekir telgrafhanesinde R. Ayhan, Diyarbekir kültür direktörlüğü zat işleri sekreteri Mustafa Nezih Ayanalı. Antalya Ziraat bankası memurlarından Vedia kardeşi Fehmi, Kırklareli İstanbul caddesi 42 Vasfiye Kırklar, İstanbul Beşiktaş Uzuncaova caddesi No. 71 L. Özkaptan, Antalya Gazi ilkokulu 275 Turan Vural, Kayseri İstiklâl okulu öğretmeni K. Vural kızı Aysel Vural, Konya Babasultan mahallesi No. 24 Fahrunnisa Ayatan, İstanbul Nişantaşı kız orta okul 962 N. Üstün, Ankara Harb okulu birinci sınıf fen Bl. 5239 H. Bardakçı, Gaziantep Gaziler caddesi 186 İlhan M. Geçer, Diyarbekir iskân müdürü kızı S. Gündüz, Samsun Saitbey mahallesi Demirciler sokak No. 17 Ç. Soley, Kastamunu lisesinde 378 Mücahit Üner, Samsun Asliye ceza mahkemesi zabıt kâtibi Adil Ekren, Daday, Merkez okulu öğretmeni Ulviye Aygen oğlu Vural, Samsun Ziraat bankasında Emine, Çorum hususî muhasebe varidat kâtibi Rıza Sabuncu, Kırıkkale Süel sanat lisesi 48 Rahmi, İstanbul Erenköy Ethemefendi caddesi No. 113 evde Bayan Makbule, Kırklareli Cumhuriyet caddesi 179 Celile Sarıdoğan, Ankara Hr. okulu topçu 2014 Turgut Meriç, İstanbul Küçükpazar tahakkuk kâtibi Rehadiye, İstanbul Bakırköy Zeytinlik mahallesi Ömernaci sokağı 100 Osman Şemsi Folay, Zonguldak Belediye muhasebecisi Bay Basrı vasıtasile Vesahet Simberk, Eskişehir emniyet müdüriyetinde polis N. Necdet kardeşi Sabriye Oğultürk, Ankara Doğanbey mahallesi övet sokak No. 14 Zehra Köknar, Ankara Bakanlıklar Belçika sefareti yanında polis karakolu arkasında No. 5 Cengiz Erğentav, Samsun Belediye muhasebesinde Süheylâ Arıman, Edirne Fevzullahpaşa mahallesinde No. 5 Bayan Nevzat, İstanbul Beşiktaş Okullar Güneşi 342 Hikmet Önal, İzmir Kemer istasyon ambar memuru Rahmi kızı Vildan, İstanbul Haliç Fenerinde Abdisubaşı mahallesinde İncebel sokak 66 İsmail, Sıvas öğretmen okulu 54 Mehmet Keşoğlu, İzmir Basmahane Abdullahefendi mahallesi Kepekli sokak 26 Fikret Aksaç, İzmit orta okul yanında 211 evde Melâhat, Adana kız lisesi Suat Aydın, İzmir Misakımillî okulu öğretmeni Fehamet, İstanbul Üsküdar Divitçiler caddesi 16 Ali Ferhan Oğuzkan, İstanbul Bahçekapı İstanbul bonmarşesi Orhan Uçansu, İstanbul erkek lisesi 1469 Hayri Özgören, İstanbul Kasımpaşa orta okul 361 Şevki Şansal, Bursa lisesinde 518 Lütfü Çelikkule, Adana Abidinpaşa caddesi 102 sokak No. 7 Nezihe Genç, Bozöyük C. H. P. de Ali Erkan, İzmir Alsancak Çelikel sokak 28 Vecdi Uzsoy, İzmir Aliağa çiftliğinde başöğretmen Kublây, Salihli Altınordu ilkokul öğretmeni Sıdıka İnal, Salihli postane başında No. 67 Yzb. Rüknettin Ural.

Yazı direktörü : Emin Refik Üzman ◆ No. 49 ◆ 15 Şubat 1937 ◆ Basan : Resimli Ay Basımevi T. L. Ş.

ON

SENE

GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar ve donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hale sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyice besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce, mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besleyici madde yalnız: yeni "TOKALON,, kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile az zaman da genç ve güzel bir hal alıyorlar

" TOKALON,, kreminin " Pembe ,, renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise " TOKALON ,, kreminin "beyaz,, renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON,, üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON,, kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON,, ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.